

”Man far ju till dom som verkligen bryr sig”

- En studie om ensamkommande flyktingbarns välbefinnande – sett ur ett anknytnings- och trygghetsperspektiv

Terése Backlund

Magisteravhandling i socialpolitik

Handledare: Fredrica Nyqvist

Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier

Åbo Akademi

2019

ÅBO AKADEMI – FAKULTETEN FÖR PEDAGOGIK OCH VÄLFÄRDSSTUDIER

Abstrakt för avhandling pro gradu

Ämne: Socialpolitik	
Författare: Terese Backlund	
Arbetets titel: ”Man far ju till dom som verkligen bryr sig” En studie om ensamkommande flyktingbarns välbefinnande – sett ur ett anknytnings- och trygghetsperspektiv	
Handledare: Fredrica Nyqvist	
<p>Syftet med magisteravhandlingen är att undersöka ensamkommande minderåriga flyktingbarns välbefinnande, sett ur ett anknytnings- och trygghetsperspektiv. Mitt intresse ligger i huruvida anknytning och trygghet är grundfaktorer för en fortsatt lyckad integrering i det finländska samhället.</p> <p>Forskningsfrågorna är:</p> <ol style="list-style-type: none">1) Vad menas med anknytning och trygghet i litteraturen om ensamkommande flyktingbarn?2) Hur ser anknytningsrelationen mellan personal och barn på ett familjegrupphem för ensamkommande flyktingbarn ut?3) Hur beskriver ensamkommande flyktingbarn faktorer som skapar och hindrar trygghet på familjegrupphem? <p>Avhandlingen är en kvalitativ studie och undersökningsresultatet har analyserats och tolkats utifrån sex intervjuer. Respondenterna hade alla kommit till Finland som ensamkommande flyktingbarn och bott på familjegrupphem de första åren. Anknytning mellan ensamkommande flyktingbarn och handledare på familjegrupphem samt vad som skapar och hindrar trygghet för dessa barn är de övergripande teman som respondenterna har beskrivit under intervjuerna.</p> <p>Resultatet av undersökningen visar att alla respondenter lyckades skapa en trygg relation till åtminstone en handledare på familjegrupphemmet. Relationerna till handledare såg olika ut beroende på i vilka åldrar respondenterna var som nyanlända. De respondenter som var under tio år beskriver relationerna likt en föräldrarelation medan respondenter i åldrarna femton och sexton beskriver den goda relationen till handledare mer som vänskaplig. Alla respondenter beskrev vikten av handledare som genuint bryr sig samt att det tar tid att skapa goda relationer på familjegrupphemmet.</p> <p>I studien beskrev respondenterna faktorer som främjade trygghet under den första tiden på familjegrupphemmet. Bland annat trygga vuxna, familjegrupphemets regler och rutiner, tillgång till mat samt möjlighet att få leka i en trygg miljö är faktorer som bidrog till trygghet. Faktorer som hindrade trygghet var oro för den egna familjen samt byte av personal på familjegrupphemmet. Resultatet av studien visar att alla respondenter hade trygg anknytning till åtminstone en handledare på familjegrupphem. Relationerna såg olika ut beroende på om barnen var under tio år eller över femton som nyanlända. Alla respondenter lyfte fram att det tar tid att skapa goda relationer till handledare eftersom allt är nytt och främmande den första tiden som nyanländ.</p>	
Nyckelord: ensamkommande flyktingbarn, flykting, integration, anknytning, trygghet, unaccompanied refugee children, attachment, safety, refugee	
Datum: 4.12.2019	Sidantal: 91

Innehållsförteckning

Abstrakt

1. Inledning.....	1
1.1. Bakgrund	1
1.2. Syfte och frågeställningar	3
1.3. Disposition.....	3
2. Begreppsutredning.....	5
2.1 Ensamkommande minderårigt flyktingbarn	5
2.2 Migrationsprocessen.....	6
2.3 Integration.....	7
2.4 Välbefinnande	8
3. Teoretisk referensram	8
3.1 Begreppet anknytning.....	8
3.1.1 Anknytningsmönster	10
3.1.2 Tryggt anknytningsmönster.....	11
3.1.3 Otryggt avvikande anknytningsmönster	12
3.1.4 Otrygg ambivalent anknytning.....	14
3.1.5 Desorganiserat anknytningsmönster	15
3.2 Trygghet och säkerhet	17
3.2.1 Trygghet för ensamkommande flyktingbarn	17
3.2.2 Säkerhet för ett flyktingbarn	19
3.2.3 Psykologisk trygghet	19
3.3 Främjande av trygghet.....	20
3.3.1 Den vuxnes roll	20
3.3.2 Språket.....	23
3.3.3 Sociala nätverk	25
3.3.4 Skolan	26
4 Metod och genomförande	28
4.1 Val av metod	28
4.2 Intervjumetod.....	28
4.3 Utformning av intervjuguide	29
4.4 Urval och avgränsningar.....	31
4.5 Materialinsamling	33
4.6 Databearbetning och analys.....	35
4.7 Tillförlitlighet och trovärdighet.....	37
4.8 Etiska aspekter	39

5. Resultat.....	41
5.1 Anknytning	41
5.1.1 Respondenternas bakgrund och anknytningspersoner före flykten	41
5.1.2 Första mötet med personalen på familjegrupphemmet	42
5.1.3 Relationen till egenhandledare	43
5.1.4 Relationen till övriga handledare.....	45
5.1.5 Handledarna som anknytningsobjekt.....	47
5.1.6 Anknytningspersoner utanför familjegrupphemmet	49
5.1.7 Kontakt med handledare efter respondenterna flyttat ut från familjegrupphemmet	51
5.2 Trygghet.....	54
5.2.1 Trygghet genom språket.....	54
5.2.2 Handledare som trygghet	55
5.2.3 Jämnåriga och andra barn som trygghet	58
5.2.4 Familjegrupphemmet som trygghet.....	59
5.3 Skapande av trygghet samt goda relationer sett ur respondenternas perspektiv	61
5.3.1 Handledare som bryr sig	61
5.3.2 Satsa på vänskapsrelationer	63
5.3.3 Reglerna är viktiga på familjegrupphem.....	64
5.3.4 Uppmärksamma olika kulturer och traditioner på familjegrupphem.....	66
5.4 Faktorer som kan leda till otrygghet för ensamkommande flyktingbarn på familjegrupphem....	68
5.4.1 Otryggt med främmande personal för nyanlända ensamkommande flyktingbarn.....	68
5.4.2 Otrygghet kring den egna familjen.....	69
5.4.3 Övriga otrygghetsfaktorer	70
6. Sammanfattande diskussion	72
Litteratur	80
Bilagor	
Bilaga 1: Samtyckesblankett svenska	
Bilaga 2: Samtyckesblankett finska	
Bilaga 3: Intervjuguide svenska	
Bilaga 4: Intervjuguide finsk	

1. Inledning

I inledningskapitlet framkommer bakgrunden som ger en bild av magisteravhandlingen som helhet samt motiveringen till varför jag valt att skriva om detta ämne. Därefter kommer kapitlet som beskriver syftet samt frågeställningarna som utgör grunden för avhandlingen. Dispositionen beskriver hur arbetet är strukturerat och vilka kapitel som finns med i magisteravhandlingen.

1.1. Bakgrund

Jag har valt att skriva min magisteravhandling om ensamkommande flyktingbarn. Det är ett aktuellt ämne eftersom Finland är ett land som tar emot flyktingar varje år. Under 2000-talet har Finland tagit emot mellan 1500 - 6000 asylansökningar. År 2015 var asylansökningarna rekordhöga, 32 476 stycken. Orsaken till det höga antalet berodde på flyktingkrisen ute i världen, som var den största efter andra världskriget. (Inrikesministeriet, u.å). År 2017 hade flyktingansökningarna minskat och det var 5 059 personer som sökte asyl i Finland. Av dessa 5 059 var det 2 139 personer som sökte om asyl för första gången medan 1 858 personer lämnade in en ny ansökan om uppehållstillstånd. (Migrationsverket, 2018.) Ensamkommande flyktingbarn har varierat till antalet mellan 2008 och 2018. Det har varit mellan 150 - 200 barn årligen. Flest ensamkommande kom till Finland 2015 och då var antalet 3024 barn. (Pellas, 2018.) Flyktingfrågor är inte bara frågor som diskuteras i Finland utan även globalt. Det finns många flyktingar i världen och många länder tar årligen emot dem. De länder som tar emot störst antal flyktingar är relativt få. Enligt UNCHR:s årsrapport 2017 tog Turkiet, Pakistan, Uganda, Libanon och Iran emot störst antal flyktingar. (Sverige för UNHCR:s årsrapport 2017, s.5.) Enligt FN:s flyktingorgan UNCHR befann sig 68,5 miljoner människor på flykt i världen år 2017. (Migrationsinfo, 2017.)

När ett ensamkommande flyktingbarn kommit till Finland och fått uppehållstillstånd skall barnet integreras i det finländska samhället. För en god integrering finns många faktorer som spelar roll, till exempel skola, fritidsaktiviteter, språkinläring och arbete. (Arbets- och näringsministeriet, u.å.) Innan ett flyktingbarn börjar skolan och börjar lära sig det nya språket, skall det först flytta in på ett familjegrupphem med främmande

barn och personal som barnet ännu inte känner. Därför är det viktigt att barnet först i lugn och ro får skapa relationer och finna en trygghet i den nya miljön, det vill säga att bygga upp en anknytningsrelation till personal och andra klienter på familjegruppboendet. Jag har därför valt att skriva om ensamkommande flyktingbarns välbefinnande, sett ur ett anknytnings- och trygghetsperspektiv. Jag vill lyfta fram vikten av att skapa trygga relationer och en trygg miljö för barnen som en grund för en fortsatt lyckad integrering.

Ensamkommande flyktingbarn är extremt utsatta och mycket sårbara. Många av barnen bär med sig minnen av svåra upplevelser från hemlandet och har färdats en lång väg till ett främmande land. Barnen saknar sitt hemland och sina föräldrar. Situationen de befinner sig i när de väntar på beslut under asylprocessen är en mycket krävande och tung tid för barnen. (Angel och Hjern, 2004, s.23.)

Detta bekräftas i en artikel som publicerats av Svenska yle 2018 (Langh och Wirén,2018). Förr har polisen i Finland beviljat uppehållstillstånd för fyra år åt gången för asylsökande. År 2017 tog migrationsverket över och till följd av det beviljas nu asylsökande uppehållstillstånd för ett år åt gången istället för fyra år. Barnen och ungdomarna som vill integreras och bli en del av det finländska samhället hämmas eftersom de inte vet om de kommer att få stanna kvar i Finland mer än ett år när de fått uppehållstillstånd. Enligt barnskyddsförbundet är det samhällets ansvar att barn och ungdomar skall integreras i det finska samhället men nu signalerar migrationspolitiken samt samhället att flyktingar inte riktigt är välkomna till Finland genom att ha ändrat på uppehållstillståndet. Till följd av detta lever barnen i en konstant oro och upplever att de inte är välkomna till Finland. Resultatet blir bland annat försämrade skolgång och språkinläring.

När ensamkommande flyktingbarn anlant till det nya landet befinner de sig i en krävande livssituation. De kan ha ångest, sömnsvärigheter, skuld känslor, bristande impulskontroll eller bära på trauman. Barnen saknar resurser som barn normalt har tillgång till för att klara av svåra situationer. Dessa resurser är den egna familjen, kulturellt sammanhang, vänner samt sina släktingar. Personal på boenden för ensamkommande flyktingbarn får därför en viktig uppgift att försöka tillgodose barnens behov. Personalen kan inte ersätta alla resurser som barnen förlorat men de kan skapa relationer till barnen som bygger på trygghet, lyhördhet och omtanke. För

att barnen skall få en stabil grund och skapa goda förutsättningar för det fortsatta livet har personalen en viktig uppgift; de bör erbjuda trygghet, skapa goda relationer och lära barnen färdigheter och strategier för det fortsatta livet i det nya landet. (Hejlskov m.fl.,2017,s.121-122.)

Genom en kvalitativ studie beskriver sex respondenter som kommit till Finland som ensamkommande flyktingbarn hur de skapat relationer till personal på familjegrupphem. Resultatdelen av magisteravhandlingen lyfter fram hur goda relationer mellan barn och personal skapas samt vad som främjar och hindrar trygghet för ensamkommande flyktingbarn som nyanlända.

1.2. Syfte och frågeställningar

Syftet med magisteravhandlingen är att undersöka ensamkommande minderåriga flyktingbarns välbefinnande, sett ur ett anknytnings- och trygghetsperspektiv. Mitt intresse ligger i huruvida anknytning och trygghet är grundfaktorer för en fortsatt lyckad integrering i det finländska samhället.

Forskningsfrågorna är:

- 1) Vad menas med anknytning och trygghet i litteraturen om ensamkommande flyktingbarn?
- 2) Hur ser anknytningsrelationen mellan personal och barn på ett familjegrupphem för ensamkommande flyktingbarn ut sett ur ensamkommande flyktingbarns perspektiv?
- 3) Hur beskriver ensamkommande flyktingbarn faktorer som skapar och hindrar trygghet på familjegrupphem?

1.3. Disposition

Kapitel 1 innehåller en inledning som beskriver bakgrund, varför jag valt att skriva om ensamkommande flyktingbarns välbefinnande sett ur ett anknytnings- och trygghetsperspektiv. Inledningen innehåller även statistik på flyktingar i Finland men också globalt.

Kapitel 2 är en begreppsutredning som beskriver de begrepp som är centrala för att förstå ett ensamkommande barns migrationsprocess och hur det går till under tiden mellan asylansökan och uppehållstillstånd. Jag lyfter också fram vad integration innebär eftersom integration är ett begrepp som tillhör ensamkommande flyktingbarns livssituation när de bosätter sig i ett nytt land. I min rubrik finns begreppet välbefinnande med och i begreppsutredningen framkommer betydelsen av välbefinnande.

Kapitel 3 utgör den teoretiska referensramen. Kapitlet innehåller teori om vad anknytning är och vikten av anknytning för ett barn. Eftersom magisteravhandlingen handlar om flyktingbarn förklarar teorin om anknytning vad det innebär för ett ensamkommande flyktingbarn. Vidare i kapitel 3 beskrivs även trygghet och vad det innebär. Kapitlet beskriver även vad som främjar och skapar trygghet för ensamkommande flyktingbarn.

Kapitel 4 är metodkapitlet där den kvalitativa forskningsprocessen förklaras för att läsaren skall få en förståelse för hur undersökningen har gått till. Kapitel 5 presenterar resultatdelen och kapitlet är indelat så att anknytning kommer först och därefter trygghet. Jag har valt att beskriva resultaten gällande anknytning först eftersom teoridelen börjar med anknytning och även frågeguiden var utformad i den ordningen. En annan motivering är att baserat på forskningen var det den mänskliga kontakten som kom först för barnen när de kom som nyanlända ensamkommande till familjegrupphemmet. Det andra huvudtemat i resultatdelen är främjande av trygghet men även faktorer som bidrog till otrygghet.

Kapitel 6 sammanfattar hela avhandlingen och jag går igenom hur teorin samt forskningsdelen svarar på mina forskningsfrågor och syfte. Jag diskuterar även resultaten i min forskning och kopplar de resultat som även kan läsas i tidigare forskning och i teorin kring mitt ämne. De resultat som har uppkommit som nya resultat som inte direkt kan kopplas till min teoridel diskuteras även i sammanfattningen.

2. Begreppsutredning

Kapitlet förklarar begrepp som ger en förståelse för vad som menas med ensamkommande flyktingbarn. Vem är flykting och vilka orsaker kan ligga som grund till att ett barn flyr från sitt hemland, utan sina vårdnadshavare eller släktingar. För att få en förståelse och inblick i hur det går till när ett flyktingbarn kommit till Finland, förklarar jag hur migrationsprocessen går till. Det vill säga hur ser processen ut från att komma in i landet fram tills att barnet fått uppehållstillstånd och får bosätta sig i någon kommun. Därefter beskrivs begreppet integration, vad betyder integration och vilka färdigheter behöver ett flyktingbarn anskaffa sig för en lyckad integrering. Slutligen beskrivs begreppet välbefinnande eftersom uppsatsen handlar om ensamkommande barns välbefinnande och hur trygghet och anknytning främjar en god integration.

2.1 Ensamkommande minderårigt flyktingbarn

Enligt barnskyddslagen (417/2007) räknas personer som inte fyllt 18 år till barn.

Enligt Arnö (2018, s.20) är en flykting en person som flyr från sitt hemland på grund av till exempel hot, krig, våld eller förföljelse. För att ett barn skall anses som ensamkommande skall barnet komma till det nya landet utan sina föräldrar eller annan vuxen som skulle ansvara för barnet. (Fälldin och Strand, 2010, s.13.) Ensamkommande flyktingbarn kallas ofta för ”ensamma flyktingbarn” men kunde istället kallas för ”separerade flyktingbarn” eftersom en stor del av barnen har föräldrar någon annanstans, men har separerats från dem under flykten till ett nytt land. När barnen tvingas fly kan det handla om ren överlevnad men det kan även handla om ett hopp för en bättre framtid i ett annat land. När ensamma flyktingbarn reser till ett nytt land reser de oftast med någon som är äldre. Det kan vara en släkting eller ett syskon. Det händer även att de reser med någon främling som utger sig vara barnets förälder under resan till det nya landet och därefter avsäger sig föräldraskapet vid ankomsten. (Angel och Hjern, 2009, s.41–43.)

Ensamkommande barn är en heterogen grupp. När gruppen definieras är det en grupp som har tre gemensamma kriterier. De är barn som söker asyl och som har kommit till ett land för att söka asyl utan sina vårdnadshavare. Förutom de tre kriterierna är barnen

väldigt olika. Det finns barn som kommer från trygga familjeförhållanden och barn som vuxit upp på gatan till exempel. Det är vanligt att barnen har traumatiska upplevelser som de drabbats av före och under flykten, men dessa trauman är olika för barnen. Det finns barn som har kontakt med sin familj och släktingar i hemlandet eller i andra länder och det finns barn som er totalt ensamma. Det finns många skillnader angående de ensamkommande barnen men det finns även gemensamma nämnare som personal i det nya landet kan tänka på när de bemöter och skapar relationer till barnen som kommer till de grupphem som barnen placeras på i det nya landet. (Hejlskov m.fl., 2017, s. 118–119.)

2.2 Migrationsprocessen.

När en person kommer till Finland skall hen anmäla sig till gränskontrollmyndigheterna eller polisen. Gränskontrollmyndigheterna eller polisen registrerar då personen som asylsökande. Först görs biometriska kännetecken som är; fingeravtryck, foto och namnunderskrift. Därefter kommer personen att placeras på en flyktingförläggning. (Migrationsverket, 2018.) Migrationsverket utreder om en person skall få asyl i Finland. Under tiden som ärendet utreds bor personen på en flyktingförläggning men kan i vissa fall bo hos släktingar eller vänner. Väntetiden beror på hur många flyktingar som väntar på beslut samtidigt. De asylsökande som får negativt kan överklaga sitt beslut hos Helsingfors förvaltningsdomstol. De som väljer att inte överklaga återvänder frivilligt till sitt hemland. De asylsökande som får positivt beslut och stannar i Finland kommer att placeras på ett boende i någon kommun eller kan själva välja på vilken ort de vill bo. (Vörå kommun, 2015.) Enligt 6 § i utlänningslagen (301/2004) när det gäller ett barn som är under 18 år skall särskild uppmärksamhet anbringas vad gäller barnets bästa. Omständigheterna skall också tas i beaktande för vad som gäller barnets hälsa och utveckling. Barn som är 12 år eller äldre har rätt att höras och ge åsikter i de ärenden som gäller dem. Även yngre barns åsikter kan höras om det anses att barnet är tillräckligt utvecklat så att åsikterna kan beaktas. Alla ärenden som gäller minderåriga barn skall behandlas som brådskande ärenden.

Alla minderåriga ensamkommande barn får en egen företrädare som utses av tingsrätten. Företrädarens uppgifter är att bevaka barnets intresse, föra talan som hör

till barnets vårdnadshavare samt att hjälpa barnet i myndighetsärenden. Under asylansökan deltar både barnet och företrädaren i asylsamtalen som hör till asylansökningsprocessen. En företrädare ansvarar inte för vård och fostran av barnet, det hör till flyktingförläggningens ansvarsområde. (Migrationsverket, 2018.)

När det gäller boende för ensamkommande minderåriga barn placeras de på grupphem om de är under 16 år och på stödboende om de är 16 – 17 år gamla. Det kan också finnas barn över 16 år på grupphem. Grupphemmen är mindre än förläggningar som är till för vuxna och familjer. Det finns också mer personal per barn på ett grupphem eller stödboende. Dessa boenden är ansvariga för vård- och fostran för barnet. (Migrationsverket, 2018.)

2.3 Integration

Integration innebär att en person som flyttar till Finland anskaffar sig färdigheter och kunskap som behövs för att leva i det finländska samhället. Integration handlar bland annat om att lära sig landets språk, skaffa utbildning eller börja arbeta samt att få kontakter till samhället. (Infopankki, 2018.) För ett ensamkommande barn görs en integrationsplan upp efter att barnet fått uppehållstillstånd i Finland. Barnet har rätt att delta i samma verksamhet som övriga barn i landet. Fritidsaktiviteter och skola främjar barnets integration. (Arbets- och näringsministeriet.) Enligt lagen om främjande av integration (2010/1386) utarbetas alltid en integrationsplan för ett ensamkommande minderårigt barn. Det är då företrädaren som gör planen i samarbete med barnet. Det är företrädarens uppgift att föra barnets talan.

Varvin (2017, s. 258 - 260.) beskriver att en lyckad integrering betyder att personen lärt sig bland annat språk och fått sociala färdigheter som hör till den nya kulturen. Personen har skapat ett positivt förhållande till den nya kulturen men behåller fortsättningsvis också sin egen kultur och dess rötter. Det bästa sättet för en lyckad integrering kunde vara att en person hade förmågan att röra sig mellan sin egen kultur och den nya kulturens områden utan att det uppstod för många konflikter och smärta och att personen hela tiden kunde vara påverkad och omfatta båda kulturerna.

2.4 Välbefinnande

Begreppet välbefinnande innebär en känsla hos en individ. Begreppet är en del av huvudbegreppet hälsa. Sundhet, friskhet och välbefinnande hör alla till huvudbegreppet men sundhet och friskhet kan bilda egna begreppsfamiljer. Välbefinnande hör endast samman med ”hälsa” och har ingen synonymitet. För att beskriva hälsa använder man sund och frisk samt deras synonymer. Välbefinnande är en känsla av välbehag och välmåga. Välbefinnande handlar om individens egen inre upplevelse och välbefinnande kan inte observeras av en annan individ. En person kan känna välbefinnande till följd av att vara sund och frisk. (Eriksson, 2018, s. 155 - 156.)

Världshälsoorganisationen definierar hälsa utifrån två dimensioner som består av sjuklighet och välbefinnande. Sjuklighet betyder att en människa antingen är sjuk eller frisk och välbefinnande innebär att en människa mår bra eller mår dåligt. När det kommer till ungdomars hälsa i nutiden har det framkommit en del synonymer som ofta ansluter till välbefinnande. Exempel på parallella ord är: livskvalitet, framgång, lycka och välstånd som alla handlar om att må bra. (Milerad och Lindgren, 2014, s.23.)

3. Teoretisk referensram

Kapitlet beskriver vad anknytning är samt anknytningens betydelse för barns utveckling. Det finns olika anknytningsmönster som alla förklaras i kapitlet. Eftersom uppsatsen handlar om ensamkommande flyktingbarn beskrivs det i slutet på varje enskilt anknytningsmönster hur anknytningen ser ut för ett flyktingbarn.

Kapitlet förklarar även vad trygghet och säkerhet innebär samt hur trygghet ser ut för ensamkommande flyktingbarn. Kapitlet förklarar framförallt varför det är viktigt att barnen får uppleva trygghet i det nya landet som en grund för en lyckad integrering och personlig utveckling.

3.1 Begreppet anknytning

Inom psykologin finns en grundläggande idé som innebär att varje människa föds med ett behov att skapa relationer till andra människor. I anknytningsteorin som

psykoanalytikern John Bowlby tagit fram är ett antagande att barn föds med en motivation att knyta känslomässiga band och skapa relationer till de som är barnets vårdgivare. (Arnö, 2018, s.90–91).

Begreppet anknytning är översatt från det engelska ordet *attachment*. Anknytning innebär att något mindre är beroende av något som är större. Det handlar om ett samspel mellan anknytning och omvårdnad. Samspelet handlar om föräldrarnas vilja och förmåga att finnas till för barnet för att ge trygghet, tröst samt att beskydda barnet i situationer när barnet utforskar omvärlden. (Broberg, Mothander, Granqvist & Ivarsson, 2008, s.16). Det är ett biologiskt betingat beteende att ett barn behöver trygghet och beskydd från sin förälder för att trygga sin överlevnad. För att ett barn skall våga utforska sin omvärld behöver barnet veta att föräldern finns där som trygghet i bakgrunden. (Arnö, 2018, s.91.)

Anknytning handlar även om en relationsspecifik process och under barnets andra levnadsår utvecklas ett psykologiskt band mellan förälder och barn. Eftersom anknytningen är mentala representationer som utvecklas hos barnet är dessa representationer viktiga för den mentala utveckling som sker. Den mentala utvecklingen hör ihop med barnets personlighetsutveckling och är av stor betydelse i barnets hela utveckling. Speciellt när det handlar om känslomässiga relationer för barnet. De mentala representationerna hos barnet själv och i samspel med barnets närstående kallas inre arbetsmodeller. (Broberg, Mothander, Granqvist & Ivarsson, 2008, s.16).

Föräldrarna möter hela tiden sitt barn i olika situationer och det är föräldrarnas uppgift att möta barnets signaler och bekräfta dem. Oavsett om föräldrarna möter sina barns signaler genom att hjälpa och ge trygghet eller om de inte klarar av att stödja sitt barn, så lagras dessa erfarenheter till inre arbetsmodeller för barnet. Dessa inre arbetsmodeller kommer att vara de modeller som avgör hur barnet uppfattar hur det är att vara tillsammans med andra människor. De inre arbetsmodellerna hör ihop med barnets anknytningsmönster. (Rösare, 2015, s. 65).

Anknytning är tvingande, på samma sätt som till exempel mat och sexualitet som är andra biologiska grundbehov hos människan. Anknytningen sker automatiskt och på basen av den fysiska kontakten mellan barnet och barnets vårdare. Ett barn kan normalt sett inte avstå från att knyta an till sin vårdare. Det är inte avgörande om vårdaren i sig

är lämplig eller inte för barnet eftersom barnets anknytningsbehov finns där oavsett föräldrarnas lämplighet. Detta kan ses som en konsekvens i anknytningens biologiska bas. Det ses även som en konsekvens för barnets fortsatta utveckling som varierar från barn till barn. Barnets fortsatta utveckling är beroende av hur det känslomässiga samspelet mellan vårdare och barn fungerar. (Broberg, Mothander, Granqvist & Ivarsson, 2008, s.17–18.)

Anknytning är inte kulturellt betingat utan evolutionärt. Föräldrar och barn knyter an till varandra, skapar starka band och kärleken finns där oberoende av i vilken kultur familjen lever i. När de mänskliga grundläggande behoven är tillgodosedda det vill säga i detta sammanhang; när föräldrar har mat, tak över huvudet, vatten, säkerhet eller stabilitet finns det utrymme till att älska sina barn. När däremot fattigdom och nöden blir stor blir anknytning till barnen och att ge barnen kärlek nedprioriterat och föräldrarna blir oförmögna att knyta an känslomässigt. Följden av detta blir att barnen känner sig oälskade trots att de har familj och släkt. När ett ensamkommande flyktingbarn bosätter sig på ett familjehem kan ofta mamman i hemlandet bli idealiserad. Barnet börjar fantisera om sin mammas kärlek och finner en tröst i fantasin eftersom det grundläggande behovet av att vara älskad inte uppfylls. Barnet kan bli känslomässigt krävande på ett familjegrupphem och kräver en enskild omsorgspersons uppmärksamhet. Detta är en följd av att barnet ser en möjlighet att få en omsorg som det kanske aldrig fått tidigare men alltid längtat efter att få. (Wirsén, 2018, s.23.)

3.1.1 Anknytningsmönster

Mary Ainsworth som är en utvecklingsforskare från Kanada och har tagit fram fyra olika anknytningsmönster. Ainsworth uppfann en så kallad främmandesituation och utifrån den har mätningar av anknytning gjorts. För att mäta anknytningen har man höjt stressnivån hos barn och då har deras anknytningsmönster aktiverats och detta har studerats. Olika anknytningsmönster är mönster och strukturer hur människor relaterar till andra. Anknytningsmönster är inga diagnoser. Det finns fyra olika mönster och dessa är; tryggt anknytningsmönster, otryggt undvikande anknytningsmönster, otryggt ambivalent anknytningsmönster och desorienterat anknytningsmönster. (Wirsén, 2017, s. 115.)

Tidigare forskning inom anknytning för flyktbarn visar att anknytningsmönstren kan ändras hos ett barn genom nya upplevelser och erfarenheter. När ett barn skapar relationer till nya anknytningsobjekt kan till exempel ett barn med otrygg anknytning utveckla en trygg anknytning till en ny vuxen. De inre arbetsmodellerna som människan har är flexibla, dynamiska och uppdateras konstant. Därför kan ett barn utveckla ett annat anknytningsmönster under sin uppväxt. Det poängteras dock inom forskningen att åldern, ålder under emigrationstiden och emigrationsstadiet kan spela en betydande roll kring hur barnen anpassar sig och hur anknytningen utvecklas. (Juang m.fl., 2018.)

3.1.2 Tryggt anknytningsmönster

Barn med trygg anknytning kan reagera på olika sätt när de separeras från sina föräldrar. En del barn börjar gråta och försöker gå efter sin förälder som har avlägsnat sig från rummet. Andra barn accepterar att en annan person skall ta hand om dem en stund så länge föräldern är borta. Det är inte separationen och hur barnen reagerar då som är det viktigaste. Det är när föräldern kommer tillbaka och återförenas med barnet som är det viktiga för att se om barnet har en trygg anknytning. De barn som blivit ledsna och gråtit när föräldern lämnat dem förväntas söka tröst av föräldern en stund och sedan återgå till sin lek. De barn som inte blev ledsna vid separationen förväntas titta upp på föräldern och signalera att de haft det bra men att de även är glada att föräldern har återvänt. Barn med trygg anknytning har en relation till sin vårdare som är flexibel. De har skapat en balans mellan att utforska och söka trygghet. (Broberg, Mothander, Granqvist & Ivarsson, 2006, s.188–189.)

Under barnets första levnadsår är det viktigt att föräldrarna låter barnet uppleva händelser i samspel med dem. Då lär sig barnet vilka sorters ageranden och känslouttryck det kan förvänta sig av sina föräldrar utan att bli otrygg och överväldigad. Ett barn behöver en trygg anknytning för att klara av lugna ned sig vid stress. Föräldrarna behöver vara fysiskt, mentalt och känslomässigt tillgängliga för att barnet skall lära sig att hantera sina egna känslor och förstå dem. (Rösander, 2015, s.67.)

När det gäller flyktingbarn med trygg anknytning så kan de uppleva sin omgivning som trygg om de har haft vårdare som tidigt skapat en upplevelse av säkerhet och trygghet. De barn som upplevt till exempel bombattacker eller blivit beskjutna kan ändå ha upplevt att de varit trygga, eftersom deras anknytningspersoner har gett dem trygghet och säkerhet i den farliga situationen. Barns rädslor påverkas till stor del av hur deras anknytningspersoner reagerar vid fara. När anknytningspersonerna till barnet bemöter dem med tröst och trygghet hjälper det barnets uppfattning om att omvärlden inte är farlig. Ett barn med trygg anknytning som kommer till ett nytt land som ensamkommande är flexibelt och har lätt att anpassa sig till den nya omgivningen. Barnet har en grundtrygghet i sig som underlättar hela processen. (Wirsén, 2017, s. 117.)

Det finns exempel på hur man kan se att ett ensamkommande flyktingbarn har en trygg anknytning sedan tidigare. Dessa exempel kommer från en checklista som gäller personal och barn på boenden. Barnet upplever att det är lätt att närma sig nya främmande människor. Barnet har inte upplevt svek från människor och har lätt att lita på sig själv och på andra. Barnet har inte problem att spendera tid för sig själv men uppskattar även sällskapet av andra. Relationer blir ofta långvariga och hälsosamma. Personer med trygg anknytning klarar av att skapa och behålla sunda relationer som inte blir för krävande. Vid konflikter försöker en person med trygg anknytning att lösa problemen konstruktivt och fastnar inte i negativa tankemönster. Det är även sällan som personen drabbas av svartsjuka eller känner att den behöver konkurrera med andra. (Wirsén, 2017, s. 118.)

3.1.3 Otryggt avvikande anknytningsmönster

När ett barn har en otrygg avvikande anknytning söker inte barnet trygghet hos sin förälder. Den trygga basen som föräldern borde stå för finns inte där för barnet. När barnet har separerats från föräldern kan det ofta ha skett utan att barnet började gråta. När återföreningen sker kan barnet till exempel undvika ögonkontakt och vända sig bort från föräldern. För att se skillnad på en trygg och otrygg anknytning ser man det på hur barnet hälsar på föräldern när den kommer tillbaka. Det är inte reaktionen som skedde när föräldern lämnade som spelar roll det vill säga om barnet grät eller inte. Det handlar om en psykologisk reaktion för barnet vilket betyder att barnet har blivit

otryggt vid separationen från sin förälder, men barnet vågar inte visa sin ängslan för föräldern. (Broberg, Granqvist, Ivarsson & Mothander, 2006, s.189–190.)

När ett litet barn visar sådana tecken på otrygg anknytning handlar det om samspelet med föräldern. Föräldern har visat att hen inte tycker om när barnet är känslomässigt krävande. Barn har behov av att få trygghet och närhet från sina föräldrar för att garantera sin säkerhet. De barn som inte får det lär sig att inte vara för krävande och söka närhet av sina föräldrar eftersom de vet att föräldern inte finns där för dem som tröst. Barnet lär sig att hålla sina behov för sig själv. (Broberg, Granqvist, Ivarsson & Mothander, 2006, s.190.)

Barn med otrygg avvikande anknytning lär sig att stänga av och tänka bort sina känslor. De har skapat en inre arbetsmodell där de uppfattar sina anknytningspersoner som onåbara och avvisande. (Arnö, 2018, s. 93.) När en anknytningsperson har varit otillgänglig kan det ha tagit sig i uttryck när barnet har gråtit och sträckt upp armarna för att få tröst. Då har föräldern inte omfamnat och tröstat barnet. Den smärta som då uppstått för barnet som blivit avvisat har lett till att barnet stängt av sitt anknytningssystem omedvetet. (Arnö, 2018, s. 93.)

Flyktingbarn som har ett otryggt avvikande anknytningsmönster sänder ofta ut signaler till omgivningen att de klarar sig på egen hand. När personal på ett boende försöker skapa en djupare relation till de barnen kan barnen upplevas som svårtillgängliga. Barnen är inte otrevliga utan tvärtom, de är artiga och trevliga men de glider ändå iväg så en relation och en tillit blir svår att bygga upp. En orsak till varför barnen är svåra att nå är för att de är vana att klara sig på egenhand. De är känslomässigt oberoende av andra människor eftersom de kan ha varit tvungna att ta hand om yngre syskon, bli självförsörjande eller arbetat för att försörja sin familj. (Wirsén, 2017, s.121 - 122.)

Flyktingbarnen med otrygg avvikande anknytning använder en självregleringsform som är extrem. De kallar ofta personalen för ”personal” istället för att tilltala handledarna med deras egna namn. De frågar endast om hjälp om de behöver praktisk hjälp. När det fått hjälpen de behövde drar de sig undan igen. (Wirsén, 2017, s.122.)

På ett familjegrupphem kan dessa barn med otrygg anknytning ha ett behov av att överprestera. De skall till exempel träna, lära sig språket, studera i ett tempo som är mycket snabbare än de övriga barnens. De är väldigt motiverade att lyckas och när ett misslyckande sker tar det hårt på barnet. De kan även ha press på sig från sin familj i

hemlandet, att de måste lyckas och arbeta hårdare än övriga medborgare i det nya landet. (Wirsén, 2017, s.121.)

När det kommer till relationer så fungerar barnen bra i ytliga relationer och är omtäckta. Relationerna blir dock kortvariga eftersom de upplever att de inte behöver fördjupa sig känslomässigt i en relation. Barn med otrygg anknytning kan uppleva att personalen på ett boende är för påträngande. När en handledare kommer för nära och bemöter barnet som råkat visa en känsla oavsiktligt, kan det leda till att barnet sluter sig ännu mer och drar sig undan. (Wirsén, 2017, s.121.)

En orsak till varför barnen inte vill visa sina känslor är för att de har ett grundantagande som tror att det inte finns någon mottagare för deras känslor. Därför är barnen svåra att komma nära och dessa barn har inte heller ett behov av att komma människor nära eller visa sina känslor. På vissa boenden kramas barn och personal för att visa att de bryr sig om varandra och när språket inte är tillräckligt. Barn med otrygg avvikande anknytning besvarar en kram från en vuxen för att de tror att personalen förväntar sig det. De gör det inte för sin egen skull. (Wirsén, 2017, s.123.)

3.1.4 Otrygg ambivalent anknytning

När en förälders samspel till sitt barn är oförutsägbart blir anknytningen otrygg ambivalent. Barnet kan inte tröstas när föräldern avlägsnar sig och när återföreningen sker kan barnets anknytningssystem inte återgå till viloläge. Barnets och förälderns kontakt är inte effektiv och anknytningssystemet kan därför inte gå i viloläge. Barnet vet inte vad det kan förvänta sig av sin förälder i situationer där anknytningssystemet aktiveras. Föräldern svarar inte på barnets signaler utan bemöter barnet bara när det passar föräldern själv. Barnet lär sig att det inte själv kan kontrollera samspelet med sin förälder och kan då bli passivt. Andra barn med otrygg ambivalent anknytning kan vara klängiga och gnälliga. De bevakar sin förälder för att sedan klänga sig fast för att få den närhet som behövs som skydd om fara skulle uppstå. (Broberg, Granqvist, Ivarsson & Mothander, 2006, s. 190–191.)

Eftersom anknytningssystemet inte går att stänga av hämmas barnets utforskandesystem. Barnet riktar all uppmärksamhet till sin förälder och då riktar inte barnet uppmärksamheten åt att utforska sin omgivning. Tillvaron blir styrd av barnets

ängslighet och osäkerhet och barnet styrs av en rädsla istället för att intressera sig för nya saker. (Rösare, 2015, s.68.)

Föräldrar till barn med otrygg ambivalent anknytning kan vara upptagna med sina arbeten, ständigt nåbara och uppkopplade via telefon och dator som tar bort tiden de skulle kunna spendera med sina barn. Det kan också handla om till exempel föräldrar med alkoholproblem. Barnen lär sig att ständigt vara på sin vakt och vara beredda på något oförutsägbart. Dessa barn bär också på ett stort ansvar att ta hand om sina syskon eftersom föräldern inte har tid för familjen. (Wirsén, 2017, s. 124.)

När det gäller flyktingbarn som har ett otryggt ambivalent anknytningsmönster saknas det ofta en tillit till omgivningen men även en längtan till att bli sedd och bekräftad utan att bli sviken av en vuxen. När det kommer till känslor så visar dessa barn att de blir arga lätt, de har en låg impulskontroll och kräver ofta mycket uppmärksamhet av personalen på ett boende. Barnen blir ofta lätta att tycka om på ett boende eftersom de visar starka känsloreaktioner och väcker empati och handlingskraft i sin omgivning. När det uppstår konflikter kan man förstå deras starka reaktioner och krav på att omgivningen skall ta ansvar när de kan hota att ta sina liv om de inte får som de vill i någon situation. (Wirsén, 2017, s.125.)

3.1.5 Desorganiserat anknytningsmönster

De tre anknytningsmönstren trygg anknytning, otrygg avvikande anknytning och otrygg ambivalent anknytning är studerade utifrån observationer i hemmiljö. Barnens anknytningsmönster blev studerade utifrån en främmandesituation och fokuserade på reaktioner vid separation samt återförening för barnet och mamman. Det fanns en grupp barn som inte gick att sätta i någon av de tre anknytningskategorier som nämnts ovan. Dessa barn visade flera olika reaktioner som inte stämde in på något av de tre anknytningsmönstren som kategoriserats. Flera forskare undersökte barn som inte kunde klassificeras i de tre olika anknytningskategorierna. Det framkom att de flesta barn tillhörde familjer som hade fler problem än familjer som var välfungerande. (Broberg, Granqvist, Ivarsson & Mothander, 2006, s. 179.)

Det är viktigt att betona att desorienterad anknytning inte är ett fjärde anknytningsmönster. När ett barn har en desorienterad anknytning så kan man ändå

konstatera att barnet har en av de tre anknytningsmönster till en viss gräns. Man kan se att barnet för det mesta stämmer in på någon av de tre ovannämnda anknytningsmönster, att barnet strävar mot en av kategorierna men ändå inte till hundra procent. Det tydligaste tecknet på desorienterad anknytning är att barnet saknar ett tydligt mönster i sitt anknytningssystem. (Broberg, Granqvist, Ivarsson & Mothander, 2006, s. 180–181.)

Enligt Rösare (2015, s.68–69) handlar desorganiserad anknytning om att ett barn har blivit skrämt eller känslomässigt övergivet i sin relation till sina föräldrar. Därför klarar inte barnet av att ha ett organiserat anknytningsbeteende. När en förälder uppfattas som antingen skrämmande eller skrämmd, blir barnet förvirrat. Det blir svårt för barnet att skapa en strategi för hur det skall söka skydd och närhet hos sin förälder. Barnets rädslsystem och anknytningssystem krockar eftersom barnet försöker dra sig undan av rädsla men samtidigt försöker närma sig för att få trygghet. Eftersom föräldern är den som barnet söker sig till när anknytningssystemet aktiveras men även den person som skrämmar barnet, står barnet där med en rädsla utan lösning.

I familjer där misshandel, vanvård, missbruk eller psykiska sjukdomar förekommer, är det vanligt att barnen kan ha en desorienterad anknytning. Det finns även kunskap om föräldrars beteenden och barnens utveckling av desorganiserad anknytning. När en förälder bär på en oarbetad svår händelse kan känslomässiga signaler från barnet väcka svåra minnen till liv. Svåra händelser som föräldern inte bearbetat kan vara att föräldern har mist ett barn tidigare eller genomgått något annat slags trauma som påverkar föräldrarnas beteende. När barnet sänder ut signaler genom att till exempel gråta, kan känslor och minnen väckas hos föräldern som inte passar in i den egentliga situationen med barnet. Barnet blir då skrämt och kan inte förstå föräldrarnas reaktion. Eftersom föräldrarnas beteende är oförutsägbart och när barnet kan skrämmas av sin förälder, kan inte ett organiserat anknytningsmönster utvecklas. Det kan därför hända att vuxna som annars är välfungerande inte klarar av att knyta an till sitt spädbarn eftersom det först är när barnet är fött som tidigare oarbetade trauman kommer fram. (Broberg, Granqvist, Ivarsson & Mothander, 2006. s.193–194.)

En studie som utfördes i Nederländerna handlade om anknytning mellan barn och föräldrar som flyktingar. Man studerade flyktingfamiljer i Nederländerna för att ta reda på huruvida föräldrar med PTSD skapar en otrygg eller desorienterad

anknytningsrelation till sina barn. Föräldrar som hade utsatts för svåra händelser, förlorat anhöriga samt de som hade utsatts för våld eller bevittnat våld var ofta traumatiserade. I vissa fall led föräldrarna av posttraumatisk stress. Forskningen förklarade att orsaken till att vissa flyktingbarn påvisade ett otryggt ambivalent eller desorganiserat anknytningsmönster var på grund av att föräldern var traumatiserad och oförmögen att skapa en trygg relation till sitt barn. Föräldrabeteendet blev okänsligt, skrämmande, hotande och kunde även vara dissociativt vilket gjorde att barnet inte fick trygghet, närhet eller bekräftelse från föräldern. Forskarna i artikeln betonade vikten av vidare forskning inom ämnet samt att professionella som arbetar med mottagande av flyktingbarn och flyktingföräldrar är medvetna om att barn med otrygg anknytning kan bero på att föräldern lider av PTSD eller är traumatiserad. Föräldern kan på grund av PTSD eller trauma vara oförmögen att bemöta barnets behov och skapa en trygg relation samt omgivning. (van Ee, Kleber, Jongmans, Moreen & Out, 2016, s.286–289.)

3.2 Trygghet och säkerhet

Trygghet och säkerhet är två grundläggande behov för alla människor. De har dock olika innebörd för olika människor. Trygghet är en subjektiv upplevelse och säkerhet är faktabaserad. Exempel på en subjektiv upplevelse kan vara att man känner sig trygg i sitt eget hem. Säkerhet handlar om att man vet att det inte pågår ett krig i landet, att vara medveten om att lagar skyddar samt att veta att polisen kommer om man blir utsatt för ett brott. (Möller, Petrini & Gustavsson, 2017, s. 198.)

3.2.1 Trygghet för ensamkommande flyktingbarn

Trygghet hör till ett av de viktigaste kriterierna för vilka egenskaper en samhällsmedborgare bör ha för att kunna fungera. Enligt Maslow (refererad i Wahlström, 2008, s.19) finns en behovstrappa som visar att trygghet är ett av de första stegen till att nå självförverkligande för en människa. Det första trappsteget på behovstrappan är mat, värme och kläder. Det andra steget är trygghet och säkerhet, det tredje steget är att känna samhörighet och kärlek. Det fjärde innebär att känna social uppskattning. När dessa behov är tillfredsställda når människan upp till det femte och

sista steget som innebär ett självförverkligande, att människan är den hon är. Den yttre tryggheten är man duktig på att skapa i till exempel Sverige. Den yttre tryggheten handlar om säkerhet till exempel att barn bär cykelhjälm, har flytvästar eller att polisen finns till hands och skyddar när det behövs. Den inre tryggheten är en större utmaning eftersom den handlar om att tillfredsställa barns grundläggande behov och detta lyckas inte alltid av olika skäl.

Det viktigaste när det kommer till att skapa trygghet för barn är att barnens behov skall komma först. Barn bör få uppleva trygghet i alla miljöer de befinner sig; daghemmet, skolan, fritidsaktiviteter och i hemmet. För att ett barn skall känna sig helt och hållet tryggt innebär det att barnet skall våga säga sin egen åsikt fastän åsikten inte delas med någon annan. Barnet skall våga vara med och bestämma, våga stå för sina egna beslut och våga pröva på nya saker utan att hindras på grund av rädsla för misslyckande. Barnet skall få våga vara sig själv och uppskatta sina goda sidor men även acceptera sina svagheter samt att våga lyckas. Barnet skall våga dela med sig i grupp av sina önskningar och vara generös mot andra. När andra är av andra åsikter än barnet, skall det inte upplevas som hotfullt. (Wahlström, 2008. s.20–21.)

När det kommer till trygghet för flyktingbarn har de oftast förlorat grundtilliten. Många av barnen har tvingats uppleva att deras föräldrar inte kan skydda dem och med tiden har barnen lärt sig att föräldrarna inte klarat av att vara föräldrar till sina barn. Barnen tvingas då ofta in i en sorts vuxenroll. De blir tvungna att ta eget ansvar och att vara omhändertagande vilket innebär att de inte längre får vara barn. När dessa barn kommer till ett land där de inte längre behöver befinna sig i vuxenrollen kan de hamna på en nivå som är långt under den nivå som barnet normalt skulle befinna sig på enligt ålder och utveckling. (Fahrman, 2008, s.105.)

Personal i till exempel en skola eller på ett boende kan uppfatta att ett flyktingbarn trivs, det är lätt att få kontakt med barnet och att barnet aktivt deltar i alla aktiviteter tillsammans med andra barn under den första tiden. Efter en tid kan barnet uppfattas som barnsligare och bli mer krävande. Barnet kan börja kräva hjälp med det mesta, sluta delta i aktiviteter eller börja göra allt på en barnsligare nivå. Barn som regredierat det vill säga sjunkit till en lägre nivå än de normalt skulle befinna sig på i sin utveckling och enligt ålder, kan ha gjort det på grund av trauma. Det är då ingen idé att försöka träna färdigheter med dem eftersom det kan försvåra ytterligare och barnen kan känna

sig pressade. Regressionen är övergående och som personal ger man den bästa hjälpen genom att skapa en trygg och stabil närvaro för barnen. (Fahrman, 2008, s.105–106.)

3.2.2 Säkerhet för ett flyktingbarn

För att skapa säkerhet för ett barn som har upplevt krig finns lagar som skyddar barnet och barnet befinner sig i miljöer där vapen, bomber och andra faror inte existerar. Barnet ges möjlighet till att leka, lära och vara i lugn och ro i samvaro med andra barn och vuxna. När migrationspolitiken förändras och blir mer begränsad och regler kring åldersbestämning och utvisning blir mer skärpta blir det svårare för flyktingbarn att hoppas på att få uppleva den här typen av säkerhet. (Möller, Petrini & Gustavsson, 2017, s.198.)

3.2.3 Psykologisk trygghet

Tryggheten och upplevelse av att vara trygg hör ihop med överlevnad. Trygghet är även en förutsättning för att en människa skall lära sig och utvecklas. Den psykosociala delen av trygghet skapas genom att det finns stabila, förutsägbara vuxna som finns där för barnet. De vuxna skapar trygghet genom att visa välvilja och genom att ge god omvårdnad till barnet. Barnet blir också tryggare när det får vara med och påverka sin egen situation och miljön inom verksamheten. Det är viktigt att vuxna tänker sig noga för gällande regler och syftet till reglerna som görs upp för barnen. (Möller, Petrini & Gustavsson, 2017, s.199.)

De vuxna som det ensamkommande flyktingbarnet skapar en relation till är oftast socialarbetaren och boendepersonal. När det kommer till anknytning innebär det att de vuxna skall försöka förstå barnens emotionella världar. Det innebär att socialarbetaren och boendepersonalen stödjer barnet att behålla eller memorera sina tidigare erfarenheter för att få en förståelse till sitt förflutna och bearbeta trauman. De vuxna kan även finnas som ett stöd för att barnet skall kunna återupprätta sina familjerelationer så att det blir möjligt att knyta ihop barnets olika världar emotionellt och socialt. (Brunnberg, Borg & Fridström, 2011, s.122 - 123.)

Barnen kommer ofta från kulturer och sammanhang som skiljer sig från landet de söker asyl i. Roller, regler och sätt att interagera skiljer sig och kan kännas främmande. Det

är viktigt att personal arbetar med barnen genom att vara tydliga, begripliga och skapa struktur. När ett barn agerar och reagerar oönskat i en situation på till exempel ett boende behöver personalen istället för att förbjuda, skapa strategier och erbjuda alternativ som löser problemet som den unga upplever och reagerar på. Barnen befinner sig i en främmande och ofta stressande livssituationer i det nya landet. De saknar resurser som normalt behövs för att hantera svårigheter. Resurserna som saknas är ofta familjen, vänner, släkten och olika kulturella sammanhang. Personalen kan inte ersätta alla dessa resurser men det är viktigt att försöka fylla i så mycket som möjligt av de praktiska och emotionella behoven som barnet har. Barnen behöver relationer som byggs upp av trygghet, omtänksamhet och lyhördhet för barnens behov och vilja. Därför är det ytterst viktigt att personal kan erbjuda trygghet och skapa goda relationer till barnen samt att lära ut färdigheter och strategier så att barnen får goda förutsättningar att klara sig i livet. (Hejlskov m.fl.,2017, s.120–122.)

3.3 Främjande av trygghet

I detta kapitel framkommer det olika trygghetsfaktorer som främjar ensamkommande flyktingbarns trygghet. Faktorerna beskrivs så att läsaren får en förståelse varför de är viktiga och vad som är viktigt att tänka på för de professionella, som stödjer de ensamkommande flyktingbarnen under den första tiden i det nya hemlandet.

3.3.1 Den vuxnes roll

Under den första tiden på ett boende är de ensamkommande i ett stort behov av praktiskt, emotionellt och socialt stöd samt omsorg. Det är de tidiga erfarenheterna av möten med personal, socialarbetare och andra professionella som sätter grunden för vilken bild samt förhållningssätt barnet får till det nya landet. Om barnet får uppleva maktkamp och fräckhet av oprofessionell boendepersonal är risken stor för att förakt slår rot tidigt från barnets sida. Har barnet sedan tidigare en dålig självbild leder det till att hen känner sig avvisad, otrygg, kränkt och i underläge. Ifall detta inträffar tidigt under barnets första tid i det nya landet tar det onödigt mycket energi av barnet och det tar länge för barnet att ändra sin negativa bild som skapats av det nya landet. Utöver oprofessionell personal och negativa känslor påverkas även barnet negativt av byte av personal, ständiga flyttar och tillfälliga boenden. Barnet kan inte själv påverka dessa

händelser och har inte heller kunskap om den nya livssituationen och allt vad den innebär, vilket leder till att hen kan känna sig särbehandlad och utsatt för rasism. (Wirsén, 2017, s.41.)

För att undvika att ensamkommande barn upplever negativitet och får en dålig bild av det nya landet är vikten av professionell personal central. På ett boende för ensamkommande flyktingbarn är det viktigt att det är personalen som har ansvaret för barnen och skapar en miljö där omsorg, auktoritet samt trygghet inte förenas med maktkamp och konkurrens. Barnens största behov är en strukturerad och trygg vardag, psykologiskt tillgänglig personal och skolgång. Gränssättning är även viktigt men gränssättningen skall skapas utan maktmissbruk av personalen. (Wirsén, 2017, s.40–41.)

För att skapa en trygg bas för ensamkommande flyktingbarn på ett boende är det viktigt att skapa en allians som är uppbyggd på tillit, trygghet och en känslomässig terapirelation mellan professionella och klienter det vill säga personal och barn. För att skapa trygghet på ett familjegrupphem är det viktigt att personalen strävar efter att stärka alliansen mellan klienter och personal. När personalen har en förmåga att vara öppen, tydlig och kommunicerar så att klienterna känner sig förstådda stärks alliansen. Ungdomarnas delaktighet är även av stor betydelse för alliansskapande och detta kan uppnås genom gemensamma aktiviteter i vardagen. Genom att till exempel träna tillsammans, gå på bio och dela vardagen stärks människorelationerna. Genom att göra saker tillsammans blir även samtalen mellan klient och personal mindre problematiserade och ett möte skapas som gynnar relationsutvecklingen mellan parterna. (Cajvert, 2018, s.85.)

En stark allians innebär att klienten litar på den professionella som är ärlig, flexibel och skapar förtroende. När den professionella visar klienten respekt, vänlighet samt intresse skapas en pålitlig och trygg bas. Relationen mellan barnet och personalen är en hjälprelation som bör likna den primära relationen som barnet hade till en tidigare omsorgsperson som stod för den trygga basen och den trygga anknytningen. Ifall en stark allians och tillit skapas leder det till att barnet vågar öppna sig och dela med sig av sina tankar och känslor till personalen på familjegrupphemmet. (Cajvert, 2018, s.86.)

Det är på familjegrupphemmet som det ensamkommande flyktingbarnet utforskar sina

tankar, känslor och sina sätt att kommunicera med andra människor. I mötet mellan personalen och barnet skapas en möjlighet för barnet att genom en trygg relation lära sig att reglera sina känslor och reaktioner i olika situationer. Barnet lär sig också hur eget beteende kan skapa goda relationer och en god kontakt till andra som i sin tur möjliggör en positiv tillvaro. När barnet och personalen skapar ett samspel kan även en anknytningsrelation skapas. Relationen hjälper barnet till självläkande med personalen som ledsagare som uppmuntrar till barnets utforskning av sin tanke- och känslovärld samt sina handlingar i olika situationer. (Cajvert, 2018, s.86.)

För att skapa en trygg relation till ett ensamkommande flyktingbarn anser Arnö (2017, s.118.) att man som professionell för det första bör sänka ambitionen. Många professionella vill så väl och vara duktiga i arbetet med de ensamkommande barnen. Problemet kan bli att allt det som den vuxne tänker och planerar ur eget perspektiv, leder till blockeringar i relationen till barnet istället. Det kan även hämma barnets egna chanser till initiativtagande och motivation till att bygga upp en relation till den vuxne. Den grundläggande kontakten som barnet behöver byggs inte upp av att barnet och personalen hela tiden deltar i olika aktiviteter. Den byggs upp genom att vara tillsammans i den verklighet som finns i vardagen. Barn uppskattar vuxna som bara finns där när barnen själva vill ta kontakt. Vuxna som lyssnar, ser barnet, bekräftar och tar det på allvar. Genom att investera i tid och satsa på en god kvalitet i kontakt mellan barn och personal skapas en trygg relation som barnet behöver.

I en forskning som gjorts i Finland angående ensamkommande flyktingbarn och ungdomar framkom det i intervjuer om deras uppskattning av personal på familjegrupphemmen. I intervjuerna berättade respondenterna att socialarbetare och boendepersonal är de viktigaste vuxna i det nya hemlandet. Trots att de saknar sina familjer och vänner hade de ändå upplevt att de fått stöd och hjälp av personalen som funnits där för barnen varje dag. Respondenterna i studien berättade om livet på familjegrupphem som positivt eftersom de hade handledare som hjälpte dem och fanns där dagligen. Det framkom att det var av stor betydelse att de inte behövde vara ensamma om de inte ville. Enligt några respondenter hade det blivit svårare när de flyttade ut från boendet och skulle klara sig på egenhand. De saknade handledare och gemenskapen som fanns på boendet. (Björklund, 2014, s.65–66)

3.3.2 Språket

Människan kan kommunicera på olika sätt men det är oftast det talade språket som är viktigast. Genom talspråket kan vi oftast förmedla och dela med oss av våra inre tankar och känslor till omgivningen. Det är viktigt att en människa kan göra sig förstådd eftersom det skapar trygghet. (Möller, Petrini & Gustavsson, 2017, s.227.)

När en person flyr från sitt land till ett främmande land där språket är ett helt annat och ingen förstår personens språk, då är det stor risk att tryggheten försvinner. Genom att försöka göra sig förstådd genom miner och gester gör att personen upplever att den inte når fram till den andra personen. Människor som förstår flyktingens språk kan bli väldigt viktiga men då kan tidsbrist göra så att personerna inte har möjlighet att hjälpa personen som försöker berätta om sin situation. Innan dessa människor har lärt sig landets språk är det viktigt att ha tillgång till en tolk som kan hjälpa dem att uttrycka sig. (Möller, Petrini & Gustavsson, 2017, s.227.)

Det är en stor men viktig utmaning för nyanlända flyktingar att lära sig språket som används i det nya landet. För att detta skall vara möjligt behöver personen vara motiverad. En flykting som har svårt att acceptera att hen befinner sig i ett nytt främmande land har även svårt att lära sig det nya språket ordentligt. Det är viktigt att flyktingarna får möjligheten att lära sig språket i skolan men även ute i samhället. Det underlättar språkinläringen när personerna får möjlighet att prata språket i flera situationer under dagen och inte bara på skolbänken. Språkbarriärer leder till misstänksamhet. För en människa som flytt och troligtvis upplevt ondska av olika slag är det lätt att fortsättningsvis vara misstänksam i det nya landet. Speciellt om hen inte kan kommunicera med omgivningen. Svårigheter med kommunikation leder även till isolering och känsla av utanförskap. (Angel och Hjern, 2009, s.129–130.)

I arbetet med ensamkommande flyktingbarn kan de professionella skapa trygghet genom språket. Det handlar om hur den professionella kommunicerar med barnet som blir av betydelse för om barnet kan känna sig tryggt eller inte. Den professionella har ett maktöverläge i relationen till barnet. Maktöverläget innebär att personal har information, rätt att begränsa aktiviteter och en tillgång till samhället på ett sätt som barnet inte har. Detta överläge kan användas i positiv riktning och främja trygghet om personalen samtalar med barnen på sådana sätt som uttrycker medkänsla och värme

som stöttar barnen i svåra situationer. (Gusic, Gunge & Andersson, 2019, s.86.)

När ett gemensamt språk inte ännu finns kan ändå personal använda sitt språk på ett trygghetsfrämjande sätt i samtal med barnen. Det handlar om att vara närvarande i samtalet, le, visa ansiktsuttryck och lyssna på barnet. Traumatiserade barn kan ha svårt för människor som har neutrala ansiktsuttryck eller ser sammanbitna ut. Det kan skapa en känsla av osäkerhet. Kroppsspråket bör vara lugnt och visa att den vuxna lyssnar utan att göra något annat samtidigt som distraherar när barnet pratar. Det är även viktigt att tänka på ordvalen i samtalet. Den professionella bör använda sig av ord som barnet kan förstå. Att förenkla svåra byråkratiska begrepp gör så att barnet känner sig jämlikt behandlad och att båda parterna befinner sig på samma nivå. Det är dock viktigt att den professionella inte förenklar språket så att det blir en barnslig nivå eftersom barnet då kan känna sig förminskad. Slutligen är det alltid den professionellas ansvar att se till att barnet förstår vad som sägs. Det betyder att den vuxne inte får höja rösten, bli arg eller otrevlig i samtalet med barnet. (Gusic, Gunge & Andersson, 2019, s.88.)

I en studie som gjorts kring flyktingbarn i Danmark har barn fått berätta genom intervjuer hur de upplever språkinläringen i skolan. I resultaten framkommer det att flyktingbarnen kände sig otrygga och osäkra på grund av att de inte behärskade det danska språket som nyanlända. Barnen kände att de ville berätta för lärarna vad de varit med om före ankomsten till det nya landet men på grund av språket var det inte möjligt. De hade även svårt att ta till sig och förstå den nya kulturen och samhällets normer. Barnen upplevde att de blev pressade att lära sig det danska språket före de hade hittat en stabilitet i det nya landet. Det framkommer att det är viktigt att barnen lär sig språket i landet de har flytt till men det är lika viktigt för de professionella att lyssna och försöka förstå barnens tidigare livserfarenheter. Det framkommer även i studien att det finns en spänning mellan flyktingbarnen, lärarna och psykologer och vad de väljer att fokusera på. Lärarna fokuserar främst på den pedagogiska inläringen och undviker att fråga barnen om tidigare livserfarenheter i tron om att barnen blir upprörda av sådana frågor. Psykologer anser att fokus borde vara mer på sociala och emotionella aspekter. En deltagare i studien ansåg att terapeutiskt fokus kunde komma före språkinläringen i skolan. Därför skulle skolan och lärarna kunna erbjuda flyktingbarnen både terapeutiskt stöd och utbildning. Det är därför av stor vikt att lärare som arbetar med flyktingelever har en lämplig utbildning så att de kan se de behov som barnen har och kan hjälpa barnen och hänvisa dem till andra professionella

vid behov. Genom att visa intresse för flyktningbarnens tidigare livserfarenheter och deras kulturarv bidrar det till en positiv utveckling för barnen och integrationen underlättas när barnen kan ta till sig en ny kultur samtidigt som de får behålla sin egen. (O'Toole Thomessen och Todd, 2018, s.235)

3.3.3 Sociala nätverk

Enligt Al-Baldawi (2014, s.41) är anpassningen till ett nytt land en process. Processen innebär de omställningar och förändringar som individen upplever i mötet med de nya situationerna i landet. För att en lyckad anpassningsprocess skall vara möjlig bör ett samspel mellan olika grupp faktorer fungera. De grupp faktorerna är för det första individens egna resurser, motivation samt beredskap för att klara av att hantera olika förändringar. De lokala myndigheternas mottagande av flykten är en viktig faktor samt ett tryggt socialt nätverk.

Alla människor behöver ha människor runt sig som kan räknas som en familj och alla behöver få tillhöra en grupp. Flyktingars sociala stöd är viktigt eftersom det kan vara en avgörande faktor för deras tillvaro. Det sociala stödet handlar om att flyktingarna får uppleva att de har människor omkring sig som stöttar, ställer upp, lyssnar, ser och respekterar dem. Stödet främjar upplevelsen om att känna sig värdefull, omhändertagen och omtyckt av andra. Nära relationer ger ett emotionellt stöd vilket kan ha en skyddande effekt när det gäller att bearbeta kriser och anpassa sig till förändringar. Stödet hjälper människan att gå igenom den terapeutiska processen som pågår efter en kris och hjälper människan att hålla fast vid sin identitet. Människor som är involverade i sociala sammanhang är gladare och friskare än människor som är socialt isolerade. (Al-Baldawi, 2014, s.113.)

Det är viktigt att så fort som möjligt försöka återfå kontakten till flyktningbarnens anhöriga eftersom det spelar en viktig roll i barnens återhämtningsprocess. Det är viktigt för hanteringen av påfrestande livshändelser att barnen ges socialt stöd samt att man upprätthåller deras anknytningsband. För de barn som inte har möjlighet att ha kontakt med sina föräldrar eller släktingar är det viktigt att man identifierar andra personer som kan erbjuda dem socialt stöd. När barnen har en känsla av social samhörighet skapas en känslomässig trygghet. (Arnö, 2018, s.106.)

3.3.4 Skolan

I skolvärlden är det lärarnas ansvar att arbeta pedagogiskt och elevernas hälsa hanteras i första hand av elevvården. När det handlar om nyanlända barn i skolan och deras hälsa, påverkas skolresultaten och barnens hälsa av varandra. Det finns även forskning som pekar på skolans betydelse för nyanlända barns välbefinnande och hälsa. Det blir alltså pedagogerna i skolan som bör ta ansvar för både det pedagogiska och elevernas välbefinnande. (Kärsten-Ebeling och Otterup, 2014, s.106).

Flyktingbarn som har upplevt trauman har möjlighet att utvecklas och skapa en positiv framtid genom stöd av en uppmärksam omgivning. Daghem och skola är exempel på fredade platser där barnens svåra tankar med tiden kan ersättas med arbete och lek. Det finns även chans att bygga trygga mänskliga relationer i skolan som hjälper barnen att skapa ett förtroende till omvärlden. (Elmeroth och Häge, 2016, s.107.)

Många barn som upplevt traumatiska händelser har ofta förlorat tilliten till andra människor och känslan av sammanhang har minskat kraftigt. Det är då viktigt för barnen att människor som finns i deras omgivning kan hjälpa till att återskapa den förlorade tilliten. De vuxna i skolan kan genom att vara pålitliga, vara medmänniskor, hålla vad de lovar samt se och bekräfta barnen för de individer de är, främja trygghet och tillit för barnen. Det är även viktigt att ta reda på vilka erfarenheter barnet har sedan tidigare och uppmuntra det att använda sina resurser och bekräfta vad det är bra på. Genom att skapa en trygg miljö för barnet kan det även bidra till att barnet vågar öppna sig och berätta för de vuxna i skolan om sina livserfarenheter. (Kärsten-Ebeling och Otterup, 2014, s.107).

Skolan är en nyckelposition i barns utveckling eftersom den utgör en stor del av barns liv under många år. För flyktingbarn som är nyanlända är skolan en viktig plats eftersom de inte har skapat ett socialt nätverk ännu och de människor de träffar i skolan blir viktiga kontakter till det nya landet. (Angel och Hjern, 2009, s. 236.)

I en studie som gjorts i Storbritannien angående skyddsfaktorer och skyddsrisker för flyktingbarn framkommer skolan som en positiv faktor för flyktingbarnens anpassning till det nya landet. Skolan är den mest socialt stabila institutionen för barn som annars har ostabila och osäkra liv. I skolan får barnen vistas i en trygg och stöttande miljö som hjälper dem att utvecklas. Enligt flyktingbarnen som deltog i studien är fördelarna med

skolan att de får skapa vänskapsrelationer, lyckas i sina studier och att skapa en bättre framtid. Viktiga personer för barnen är lärare som är positiva, vänner och vårdnadshavare och med deras stöd är det lättare för flyktingbarnen att anpassa sig till det nya landet. (Mohamed och Thomas, 2017, s.256)

Arbets- och näringsministeriet har tagit fram en handbok med hjälp av forskning, andra kommuners handböcker, lagar och övrig litteratur. Boken är till för personal som arbetar med ensamkommande flyktingbarn i Finland. I handboken framkommer skolan som en viktig faktor för barnens anpassning till det nya landet. Genom klara rutiner, dagsrytm och aktiviteter blir anpassningen lättare. Det är viktigt att barnen får en positiv och realistisk erfarenhet av skolan i Finland redan från start så att motivationen till fortsatta studier ökar. Det är boendepersonalens och lärarnas ansvar att skapa en situation så att barnen gärna går till skolan. I skolan bör de få positiva sociala och kognitiva upplevelser som i sin tur stärker barnens självkänsla. (Arbets- och näringsministeriet, 2017)

4 Metod och genomförande

Kapitlet beskriver hur min undersökningsprocess var uppbyggd för att läsaren skall få en grundlig beskrivning gällande metodval, urval av respondenter samt hur jag analyserat det insamlade materialet. Kapitlet beskriver även hur trovärdighet och tillförlitlighet har strävat till att uppnås samt vilka etiska aspekter som tagits i beaktande för att skydda respondenternas anonymitet i resultatredovisningen.

4.1 Val av metod

Jag har valt att genomföra min studie kvalitativt. Eftersom avhandlingen handlar om ”Ensamkommande flyktingbarns välbefinnande – sett ur ett anknytnings och trygghetsperspektiv” anser jag att det bästa sättet att lyfta fram respondenternas åsikter och tankar gällande ämnet är genom intervjuer. Genom att samla in data med hjälp av intervjuer får jag djupare svar som beskriver hur anknytning till ställföreträdande vårdnadshavare skapas samt vad som främjar och hindrar trygghet på familjegrupp.

Syftet med kvalitativ forskning är att förstå världen genom respondenternas perspektiv och att ta del av deras erfarenheter i deras egen upplevda värld. En intervju i forskningssyfte är en konversation mellan den som intervjuar och den som blir intervjuad. Det är ett professionellt samtal där intervjuaren får ta del av kunskap och erfarenheter av den som blir intervjuad gällande ett ämne som ligger i bådats intresse. (Kvale och Brinkmann, 2009, s.1–2.)

Bell (1995, s.90) beskriver kvalitativ forskning och intervjuer som mer flexibla än enkäter eftersom det finns möjlighet att ställa följdfrågor samt att få djupare svar. Eftersom intervju handlar om ett samtal kan intervjuaren få fram information genom att följa upp respondentens tonfall, pauser och mimik på ett sätt som inte är möjligt genom skriftliga svar.

4.2 Intervjumetod

Jag har valt att använda mig av semistrukturerade intervjuer i min undersökning. Jag

har valt ut teman gällande anknytning och trygghet för ensamkommande flyktingbarn på familjegrupphem. Eftersom syftet med forskningsresultatet är att få svar sett ur respondenternas perspektiv är semistrukturerade intervjuer det bästa sättet så att de som blir intervjuade ges möjlighet att berätta fritt om sina tankar och erfarenheter. De svar jag får kan jag därefter analysera, kategorisera och sammanställa som resultat.

En semistrukturerad intervju innebär att forskaren har utformat en intervjuguide med förutbestämda teman som skall behandlas under intervjun. Den som blir intervjuad har en stor frihet att berätta fritt kring de teman som intervjun handlar om. Under intervjun finns det även möjlighet för intervjuaren att ställa följdfrågor som kan uppstå under samtalet. När forskaren har ett tydligt fokus gällande vad hen vill undersöka med specifika frågeställningar istället för en allmän vilja att undersöka ett tema är semistrukturerade intervjuer att föredra istället för ostrukturerade intervjuer. Den ostrukturerade intervjun kan mer handla om att forskaren ställer en enda fråga kring ett tema och intervjun liknar mer ett vanligt samtal där respondenten berättar helt fritt gällande ämnet. (Bryman, 2002, s.301–302.)

Eftersom jag har teman och specifika frågeställningar utifrån avhandlingens teoridel och vill ta reda på respondenternas egna erfarenheter och tankar gällande anknytning och trygghet är semistrukturerad intervju lämplig som metod. Genom intervjumetoden styrs inte respondenterna av slutna frågor men jag kan ändå leda intervjun med hjälp av en intervjuguide med förutbestämda teman som forskningen handlar om.

4.3 Utformning av intervjuguide

Intervjuer utförs ofta på basen av en intervjuguide. Intervjuguiden kan se olika ut beroende på om det handlar om ostrukturerade, semistrukturerade eller strukturerade intervjuer. Oavsett vilken typ av intervju det handlar om är en intervjuguide viktig för att skapa struktur under intervjun så att samtalet mellan parterna ger information som är relevant och användbar för undersökningens syfte. Intervjuguiden kan även vara till hjälp i efterhand. Med hjälp av guiden kan forskaren kategorisera, jämföra och finna samband mellan de olika intervjuerna för att sedan sammanställa ett resultat som helhet. Intervjuguiden och informationen som framkommer under intervjuerna bör även kunna sammankopplas till forskningsfrågorna som forskaren utgår från i sitt

arbete. (Lind, 2014, s.127)

En intervjuguide kan innehålla färdigt uttänka frågor gällande de teman som forskaren vill undersöka med hjälp av svar från respondenterna. Frågorna, som forskaren använder sig av för att skapa struktur under intervjun kan dock vara flexibla. Det innebär att frågorna inte behöver ställas i samma ordningsföljd som de står i guiden. Intervjuerna blir på så sätt en läroprocess för forskaren. För varje intervju som görs under forskningsprocessen lär sig intervjuaren hur hen kan ändra eller utveckla inför nästa intervju. När intervjuaren lär sig av föregående intervju vad som fungerade bättre och sämre blir ofta kvaliteten på de kommande intervjuerna bättre än den första. (Grenness, 2004, s.132–133.)

När forskaren beslutat sig för intervjumetoden och skall utforma frågor till intervjuguiden är det viktigt att tänka på några regler. Även om frågorna är öppna och färre än frågor i en enkätundersökning med slutna frågor och svarsalternativ är det ändå några huvudregler som är de samma. Frågorna skall inte vara ledande och det skall heller inte finnas frågor som är värderande. Det är även viktigt att ställa en fråga i taget så respondenten kan svara i lugn och ro på den ställda frågan. Frågorna skall utformas utifrån de teman som forskaren på förhand valt att utforska. Det är viktigt att första intervjun fungerar som en "pilotintervju" så att forskaren får testa sina frågor och vid behov ändra på frågorna eller ordningsföljden inför nästa intervju. (Bell, 2004, s.90–91.)

I början av intervjun är det bra att börja med frågor gällande bakgrundsfakta. Denna typ av information kan vara till hjälp för intervjuaren när det gäller att förstå respondentens sammanhang och livssituation. Frågor som handlar om respondenten själv kan vara frågor om ålder, arbete, utbildning och så vidare. Dessa frågor är bra vid inledningen av intervjun eftersom de är lätta att svara på och faktafrågorna kan även bidra till att respondenten slappnar av och intervjusituationen blir mer avspänd. (Lantz, 2013, s.72–73.)

Intervjuguiden (se bilaga 4 och 5) som jag använde mig av i min undersökning utformades med faktafrågor som inledning. Därefter följde frågor gällande mina två huvudteman som är anknytning och trygghet. Frågorna utformades så att respondenterna kunde berätta fritt gällande mina teman men de bidrog till struktur under intervjuerna så att både jag som intervjuade och respondenterna höll fokus på

de två teman som skulle undersökas.

Den första intervjun gick bra och kunde användas i min analys. En utmaning var språkförståelsen för respondenterna eftersom svenska inte var deras modersmål och några av dem pratade finska eller engelska. Jag fick därför förklara frågorna noga under intervjuerna så att de kunde svara på frågorna. Jag ställde följdfrågor under intervjuerna baserat på vad respondenterna berättade. Fanns det tillfällen då de som intervjuades svarade så att jag som var närvarande förstod vad de menade men om svaret ändå var dolt i underförstådda meningar bad jag dem utveckla svaret så att jag fick ord på vad de menade.

4.4 Urval och avgränsningar

Kvalitativa intervjuer genomförs vanligtvis genom att intervjua ett begränsat antal respondenter. Eftersom forskaren oftast är ute efter djupkunskap gällande ett eller flera teman är det viktigt att välja ut respondenter som kan dela med sig av sina olika erfarenheter, tankar och inställningar gällande ämnet. Begreppet strategiskt urval blir därför relevant i denna mening eftersom respondenter väljs ut som bäst kan svara på frågor som har sin utgångspunkt antingen utifrån syfte eller teori gällande det ämne som forskaren undersöker. (Grenness, 2004, s.133–134.)

När det handlar om intervjuer väljs oftast färre människor än i enkätundersökningar. Respondenterna som väljs ut är de som forskaren vet kommer att kunna bidra med något speciellt eftersom de har en inblick eller specifik position gällande ämnet som undersöks. Det beror på undersökningens syfte vilka personer som skall väljas ut för att delta i forskningen. (Denscombe, 2000, s.142.)

Kriterierna för valet av respondenter knyter an till vilken problemställning forskaren har. Urvalet är ändamålsstyrt och hänger ihop med vilket syftet är som i sin tur styr valet av respondenter. (Jacobsen, 2017, s.120.)

Jacobsen (2017, s.120) beskriver olika urvalskriterier och ett av dem är information. Forskaren väljer ut respondenter som hen vet att kan ge information och sakkunskap gällande det som forskaren är intresserad av att undersöka. Det kan vara personer som forskaren vet att är bra på att uttrycka sig, som gärna delar med sig av information eller personer med goda kunskaper gällande ämnet som undersöks. En nackdel med detta

urval kan vara att forskaren måste veta på förhand hur bra respondenterna är på att dela med sig av informationen som intresserar forskaren.

När jag valde respondenter för min undersökning stod det klart att jag behövde få tag på respondenter som hade bott på familjegrupphem för ensamkommande flyktingbarn. Dessa respondenter skulle med stor sannolikhet kunna dela med sig av information gällande mina teman eftersom de själva har erfarenhet och upplevt hur det är att komma till ett främmande land som barn utan sin familj. För att hitta respondenter kontaktade jag en ansvarig handledare på ett familjegrupphem som gav mig tips på personer jag kunde kontakta.

Jag hade vissa kriterier när jag gjorde urvalet. Respondenterna skulle ha bott på familjegrupphemmet under en längre period än några månader. Orsaken var att de skulle ha bott tillräckligt länge för att kunna beskriva relationerna till handledare och beskriva den första tiden som ensamkommande flyktingbarn. När de blev intervjuade skulle de ha flyttat ut från familjegrupphemmet men det behövde vara mindre än åtta år sedan så att de skulle minnas tiden från när de bodde där. Jag ville intervjua respondenter som flyttat ut från familjegrupphemmet eftersom de kunde se tillbaka på tiden på ett annat sätt än barn som fortfarande bor på familjegrupphem. Respondenterna skulle vara både flickor och pojkar och alla skulle inte komma från samma land. Jag ville intervjua respondenter med olika bakgrund, respondenter som hade varit i olika åldrar när de först kom till Finland samt från olika länder. Detta val baserades på att respondenterna kunde ge bredare information eftersom alla respondenter hade sina individuella upplevelser gällande mina teman. Respondenterna var i olika åldrar när de kom som nyanlända till Finland. Den respondent som var yngst som nyanländ var i sex års ålder när hen flyttade till familjegrupphemmet. De respondenter som var äldst var i femton årsåldern som nyanlända. De bodde olika långa tider på familjegrupphemmet. Kortaste tiden som en respondent bodde på familjegrupphem var två år och den respondent som bodde längst bodde över tio år på familjegrupphem. När respondenterna intervjuades hade de flyttat ut från familjegrupphemmet. Några hade flyttat ut för mindre än fem år sedan och några hade flyttat ut för mer än fem men mindre än tio år sedan.

Sex personer deltog i min undersökning. Antalet av respondenter valdes för att jag skulle få insamlat tillräckligt med material som jag skulle ha möjlighet att transkribera

och analysera med tanke på min tidsplan. Alla respondenter var över sexton år när de intervjuades vilket betyder att jag inte behövde forskningslov från vårdnadshavare.

4.5 Materialinsamling

Efter mötet med en ansvarig handledare som gav mig tips på respondenter som hade flyttat ut från familjegrupphem kontaktade jag respondenterna per telefon. Jag förklarade att jag skriver min magisteravhandling och undersökningens syfte. Jag informerade respondenterna om att det är frivilligt att delta, de är helt anonyma, de har rätt att avbryta intervjun eller välja att inte svara på frågor som kan kännas obekväma och att intervjun tar högst en timme.

När jag skulle utföra intervjuerna åkte jag till respondenterna. De bodde på olika orter runtom i Finland så några intervjuer krävde mer planering eftersom jag skulle resa en längre sträcka. De respondenter som bodde ensamma intervjuade jag i deras hem och de som jag besökte som bodde längre bort kom till det hotell där jag befann mig. Det var viktigt för mig att arrangera intervjuerna i miljöer där vi kunde prata enskilt och utan störningsmoment. Eftersom min undersökning handlar om att respondenterna skall beskriva bland annat relationer till handledare, vad som ökade samt eventuellt hindrade deras trygghetskänsla på familjegrupphem var det viktigt att de i lugn och ro fick berätta om sina erfarenheter.

Innan respondenterna började berätta om sina erfarenheter och svar på frågorna fick de läsa igenom en samtyckesblankett (se bilaga 1 och 2) där syftet med intervjun och avhandlingen framkom samt att de är anonyma som deltagare i forskningen. Samtyckesblanketten fanns på både svenska och finska eftersom jag med säkerhet ville att alla respondenter förstod vad intervjun handlade om och varför de deltog.

Intervjuerna gick på svenska eller engelska. De respondenter som pratade finska blandade på både engelska och finska eftersom jag inte pratar flytande finska. Intervjuerna spelade jag in på min telefon. Jag förklarade i början av intervjun att jag kommer att spela in intervjun och transkribera materialet efteråt samt att jag raderar intervjuerna när min analys är färdig. Jag antecknade också vad som berättades under intervjun. I slutet av alla intervjutillfällen läste jag upp mina anteckningar och återberättade vad som sagts för att kontrollera att jag förstått respondenten och att

informationen var korrekt. De fick även tillägga något om de kom på något i efterhand. Intervjuszvaren översattes till svenska innan jag började analysera och skriva resultaten av undersökningen.

Det var personliga intervjuer eftersom respondenterna berättade om sin första tid som ensamkommande flyktingbarn och vilka handledare på familjegrupphemmet som blev viktiga vuxna för dem under den första tiden. Respondenterna fick berätta fritt och nämna namn på handledare under intervjuerna. Jag berättade att jag inte kommer att nämna handledarnas namn i min magisteravhandling men för att de skulle kunna berätta på ett avslappnat och naturligt sätt fick de berätta fritt och nämna namn på personer och platser.

Denscombe (2000, s.148–149) beskriver intervjuskicklighet. Den som intervjuar bör tänka på flera viktiga saker för att en intervju skall bli lyckad. Trots att intervjuaren bör ha kontroll över sina anteckningar, ljudbandspelaren och uppmärksamma respondentens ickeverbala kommunikation under samtalet bör intervjuaren ändå vara uppmärksam och hålla fokus på respondentens berättelse. Intervjuaren bör även vara uppmärksam på respondentens känslor. En skicklig intervjuare har en förmåga att leva sig in i respondentens känslovärld och kan på så sätt hjälpa respondenten att dela med sig av den mest betydande informationen som är relevant för undersökningen. Trots att intervjun har en viss tidsbegränsning och intervjuaren bör se till att intervjun framskrider är tystnad ändå tillåtet. Respondenten bör få tid över att tänka igenom vad hen berättar under intervjun och då bör den som intervjuar vara försiktig med att ställa fler frågor på ett stressande sätt. Intervjuaren kan inte heller kräva svar på frågor utan bör istället fokusera på vänlighet och uppmuntran så att respondenten fortsätter att besvara frågorna och dela med sig av sin kunskap.

Slutligen beskriver Denscombe (2000, s.150) att en skicklig intervjuare kan följa upp frågor på ett smidigt sätt under intervjun. Det är viktigt att vara lyhörd under intervjun för att kunna ställa följdfrågor eller be respondenten att gå in djupare gällande något svar utan att den som intervjuar stressar eller är för påflugen. En mycket viktig sak att tänka på som intervjuare är att inte döma respondenten eller verka dömande kring informationen som respondenten delar med sig av. Alla personliga värderingar och åsikter gällande de ämnen som behandlas som intervjuaren kan ha bör inte framkomma under intervjun. Det handlar inte enbart om att intervjuaren skall undvika att uttrycka

sig verbalt utan även undvika att visa förvåning eller upprördhet. Intervjuaren bör heller inte uttrycka belåtenhet utan förhålla sig neutralt men ändå på ett vänligt sätt som visar intresse av vad respondenten berättar. Intervjuaren bör även respektera respondentens rättigheter och vara uppmärksam på om diskussionerna under intervjun börjar leda till att respondenten blir besvårad eller inte vill dela med sig av viss information.

Under intervjuerna lyckades respondenterna och jag som intervjuade skapa en lugn atmosfär. De som intervjuades var välinformerade om sina rättigheter, jag hade förklarat frågorna innan vi började spela in intervjun och vi hade pratat några minuter innan så att det var en avslappnad stämning. Enligt mig fick jag fram värdefull information av respondenterna. De berättade alla öppet om sina erfarenheter som ensamkommande flyktingbarn. Min intervjuguide var till stor hjälp och frågorna kom i en logisk ordning som hjälpte att hålla fokus för både mig och respondenterna. Intervjuernas längd varierade mellan 22 - 48 minuter.

4.6 Databearbetning och analys

Transkribering av de inspelade intervjuerna utgör basen för att sedan påbörja analysen kring undersökningen man gjort. Att transkribera innebär att forskaren skriver ned allt som sagts under intervjuerna. Detta är en tidskrävande process eftersom forskaren behöver pausa, spola fram och tillbaka för att uppfatta allt som sägs i inspelningarna och därefter skriva ned det i textform. Det är dock ett värdefullt moment som gör att man sedan i egen takt kan läsa igenom och analysera vad respondenterna har berättat kring de ämnen som behandlats under intervjuerna. (Jacobsen, 2017, s.132.)

Jag transkriberade mina sex intervjuer genom att lyssna på en intervju i taget och skriva ned allt som sades i ett word dokument på min dator. Jag printade sedan ut materialet så att jag kunde stryka under i texten, anteckna och så vidare när jag analyserade. Det var tidskrävande att transkribera men även nyttigt eftersom jag i lugn och ro lyssnade på intervjuerna. Redan i skedet när jag lyssnade på intervjuerna kunde jag tänka på kategorier, samband och annat som skulle blir viktigt senare i analysen. Jag kontrollerade även mina anteckningar från varje intervjutillfälle efter jag transkriberat för att se att de överensstämde med vad som sagts. Eftersom jag kort hade läst upp

mina anteckningar för respondenterna efter varje intervju för att få bekräftat att jag hade förstått vad som berättats kontrollerade jag igen och jämförde med det transkriberade materialet.

Efter att materialet transkriberats påbörjades analyseringen av materialet. Det första steget var att jag läste igenom alla utskrivna intervjuer flera gånger för att sedan påbörja analysen som handlade om att välja ut kategorier, olikheter och likheter mellan intervjuerna. Jag streckade under text i materialet vartefter för att lätt hitta i texten var det fanns viktiga citat, var respondenterna beskrivit relationen till sin egenhandledare, främjande av trygghet och så vidare.

För att analysera det rådata som jag transkriberat var innehållsanalys den lämpligaste analysmetoden. Eftersom jag redan i intervjuguiden valt ut ämnen som i sin tur valts ut från teorin i min magisteruppsats kunde jag välja ut kategorier som skulle forma min resultatdel. Innehållsanalys innebär att forskaren kan ta fram relevanta kategorier som fylls med den kunskap som respondenten delat med sig av. Efter kategoriseringen skall forskaren ta fram enheter som passar inom de olika kategorierna för att slutligen leta efter olikheter och likheter mellan de enheter som hör under kategorierna. (Jacobsen, 2017, s.136.)

De första kategorierna är oftast de som funnits i intervjuguiden som forskaren använt sig av vid intervjutillfället. Dessa kategorier bör i analysen inledas i mer detaljerade underkategorier för att definiera resultaten och för att forskaren skall göra det möjligt för sina läsare att förstå resultaten. (Jacobsen, 2017, s.139.)

I min innehållsanalys var anknytning och trygghet de övergripande kategorierna som tagits fram från teoridelen och sedan använts i intervjuguiden. Frågorna under de båda kategorierna i guiden bildade underkategorier i resultatdelen. Det innebär att anknytning och trygghet var huvudteman medan till exempel ”handledarna som anknytningsobjekt” och ”skapande av trygghet” är underkategorier som kopplas till anknytning och trygghet.

När forskaren bestämt kategorier som bildar huvudteman samt tagit fram underkategorier som beskriver olika delar av fenomenet på ett djupare plan är det dags att ta fram samband samt olikheter som skiljer respondenternas svar ifrån varandra. När forskaren hittar olikheter i resultaten gäller det att reda ut orsakerna till de olika svaren. (Jacobsen, 2017, s.142.)

I min analys hittade jag olikheter inom flera underkategorier. Jag kom fram till att det oftast handlade om åldersskillnader eller könsskillnader när respondenterna beskrivit något olika. Till exempel när det handlade om personalen som trygghet. De respondenter som varit under tio år när de flyttade in till familjegrupphemmet nämnde att de kunde gå till personalen på natten om de hade mardrömmar och att personalen tog dem i famnen när de behövde tröst. Äldre respondenter beskrev mer att de kunde lita på vissa i personalen och att de kändes som vänner.

Inom alla kapitel i min resultatdel finns citat med som är uttalanden av respondenterna kring de olika frågorna de svarade på. Även citaten är uppdelade och kategoriserade så att läsaren kan se när respondenter som var yngre beskrev något gällande anknytning eller trygghet, när kvinnliga eller manliga respondenter berättade eller när det var de respondenter som kommit som nyanlända i tonåren. Det var inte alltid som dessa skillnader kunde påvisas men när det har uppkommit tydliga skillnader och när jag som forskare såg skillnaderna har jag lyft fram dem i resultatdelen så att läsaren skall få en god förståelse. Jag översatte citat från engelska och finska till svenska samt skrev om dialektala citat till högsvenska för att garantera respondenternas anonymitet.

För att styrka resultaten som sammanställs i resultatdelen och för att skapa en intressantare text är citat från intervjuerna bra att ha med. När forskaren först skriver vad respondenterna berättat inom en underkategori kan ett eller två citat komma efteråt för att illustrera resultatet. (Jacobsen, 2017, s.142.)

4.7 Tillförlitlighet och trovärdighet

När det handlar om tillförlitlighet inom kvalitativ forskning är det viktigt att forskaren kan förklara forskningsprocessen så att läsaren kan följa med och få en förståelse för tillvägagångssätten. Forskaren skall även motivera sina val gällande urval, metod och analys som bör vara rimliga så att läsaren förstår motiveringen. Eftersom kvalitativ forskning handlar om att en forskare undersöker ett fenomen kan läsaren ifrågasätta om forskaren varit tillräckligt objektiv under intervjuerna och analysprocessen. Forskarens förmåga att bortse från egna värderingar, övertygelser samt förmågan att vara opartisk spelar stor roll när tillförlitligheten kring forskningsresultaten bedöms. (Denscombe, 1998, s.249–250.)

Trots att reliabilitet och validitet historiskt härstammar från att mäta trovärdigheten inom kvantitativ forskning är det även viktigt att på något sätt kunna mäta trovärdigheten inom kvalitativ forskning. Inom kvalitativ forskning använder sig forskaren ofta av intervjuguider som används vid intervjuer av ett mindre och begränsat urval av respondenter. Forskaren måste ändå kunna bevisa att forskningsresultaten är pålitliga och sanna trots att forskningsmetoden skiljer sig från kvantitativ metod där reliabilitet och validitet bevisas genom mätinstrument och siffror. (Grennes, 2004, s. 102.)

För att stärka trovärdigheten för de kvalitativa forskningsresultaten är det viktigt att forskaren har utfört forskningen systematiskt och genomtänkt. Metodredovisningen blir därför mycket viktig och bör vara detaljerad och öppen. På basen av intervjuguiden och metodredovisningen skall andra forskare ha möjlighet att utföra samma undersökning och komma till samma resultat för att man skall kunna avgöra om forskningen är trovärdig. (Grenness, 2004, s.102–103.)

Inom min egen forskning utformades min intervjuguide på basen av min teoridel i magisteravhandlingen. Mina två huvudteman anknytning och trygghet utgjorde grunden för mina semistrukturerade intervjuer. När frågorna utformades frågade jag råd av min handledare samt en ansvarig handledare och personal som arbetar på familjegrupphem för ensamkommande flyktingbarn. Eftersom ett mål med min undersökning var att beskriva hur anknytning för ensamkommande flyktingbarn och handledare skapas samt vad som främjar samt hindrar trygghet för nyanlända flyktingbarn valde jag att rådfråga professionella som arbetar med flyktingar. För att försöka höja validiteten i forskningen rådfrågade jag dessa ovannämnda för att få höra sakkunnigas åsikt gällande mina frågor och om de kan användas för att mäta vad som är avsett. Jag kontrollerade flera gånger både före intervjuerna och efter den första intervjun om frågorna kommer att leda till att respondenterna kan beskriva det som är syftet med forskningen och om resultaten kan kopplas till mina forskningsfrågor.

Alla respondenter bar på sin egen historia och hade sina egna åsikter och tankar om relationen till handledare och om hur de upplevde trygghet som nyanlända ensamkommande flyktingbarn. För att höja reliabiliteten i undersökningen var urvalet av respondenterna viktigt. Jag valde att intervjua de som flyttat ut från familjegrupphemmet och tog inte med barn som fortfarande bor på familjegrupphem

för ensamkommande. Orsaken var att jag ville höra respondenter som inte befinner sig i den boendesituationen mera och som kunde se tillbaka och reflektera över tiden på familjegrupphemmet i efterhand. Jag valde även de respondenter hade flyttat ut för mindre än åtta år sedan med motiveringen att de kunde se tillbaka på tiden på familjegrupphemmet och minnas mer än personer som inte bott eller varit i kontakt med familjegrupphemmet på över tio år.

4.8 Etiska aspekter

Etiska regler inom forskning har sin grund i samhällets etiska roller och värderingar. Dessa regler innebär att de resultat som forskaren redovisar skall vara sanna. Metodbeskrivningar, utgångspunkterna och resultaten skall redovisas öppet så att läsaren får se hur processen till det färdiga resultatet har gått till. (Lind, 2014, s.133.)

När det kommer till respondenterna får de aldrig påverkas negativt när de deltar i forskningen. Alla respondenter bör delta i undersökningen av egen fri vilja. Deras integritet bör respekteras av forskaren och de bör vara anonyma så att ingen utomstående kan känna igen vilka personer som deltagit i undersökningen. Respondenterna skall få information av forskaren kring syftet med undersökningen och före intervjuerna inleds skall respondenterna underteckna en samtyckesblankett. De som deltar i undersökningen har även rätt att närsomhelst avbryta sin medverkan. De har också rätt att avstå från att svara på frågor. Slutligen skall allt material från intervjuerna och respondenternas personuppgifter förvaras på ett ställe så att utomstående personer inte har tillgång till uppgifterna. (Lind,2014, s.133.)

Jag informerade mina respondenter om syftet med min undersökning och berättade hur processen skulle gå till redan första gången jag kontaktade dem via telefon. Jag poängterade tydligt att det är frivilligt, att de är anonyma och att de får avbryta intervjun eller välja att inte besvara frågor som kan kännas obekväma. Före intervjun läste de samtyckesblanketten och undertecknade. Jag förklarade att jag spelar in intervjuerna men endast för eget bruk och att jag raderar inspelningarna när min forskningsdel är klar.

När jag intervjuade mina respondenter var det viktigt att platsen där vi träffades var tyst och att inga utomstående kunde höra samtalen. Eftersom min intervju handlade

om att respondenterna skulle beskriva hur det var att komma som ensamkommande flyktingbarn och beskriva relationerna till handledare samt skapande av trygghet var det viktigt att de fick prata i lugn och ro i en trygg miljö.

Före mina intervjuer visste jag inte vilka svar som skulle komma gällande anknytning och trygghet. Respondenterna hade alla kommit från länder de tvingats fly från för överlevnad eller för en bättre framtid. De hade separerats från sina anhöriga vid tidig ålder och påbörjat ett nytt liv i ett främmande land som minderåriga. Detta hade jag i åtanke när jag utförde intervjuerna och jag var noga med att inte stressa respondenterna och försökte vara lyhörd ifall någon fråga eller om något minne skulle göra respondenten upprörd eller obekväm.

I resultatredovisningen använde jag citat för att göra texten mer levande och för att bestyrka min text med citat från respondenterna.

5. Resultat

5.1 Anknytning

I detta kapitel kommer jag att beskriva vad respondenterna har berättat om sina relationer till handledarna på familjegrupphem. Eftersom anknytning är en av grundpelarna i min avhandling har jag ställt frågor under intervjuerna gällande anknytning och relationer mellan barn och handledare. Kapitlet handlar om vilken sorts relation de har haft till de vuxna på familjegrupphemmet men även vad de vuxna gjorde så att barnen kände att de kunde knyta an till just de handledarna de nämner under intervjuerna.

5.1.1 Respondenternas bakgrund och anknytningspersoner före flykten

Respondenterna kommer alla från krigsdrabbade länder. De har flytt på grund av krig i sina hemländer eller på grund av svåra levnadsförhållanden i det land som deras familjer flytt till efter hemlandet. Trots att det varit fred i det land som några av respondenternas familjer flytt till har det ändå varit svårt att skapa en bra framtid för barnen och föräldrarna har då valt att skicka sina barn till ett tredje land med hopp om en bättre och tryggare framtid.

Alla respondenter var minderåriga när de kom till Finland. Åldrarna när de flydde från sina hemländer varierar mellan sex och femton år. Några av respondenterna kom till Finland inom ett halvår efter de lämnat sina länder. Andra respondenter har levt på flykt upp till två år innan de flyttade till familjegrupphemmet i Finland. Respondenterna har alla haft åtminstone en trygg vuxen under sin uppväxt innan de separerades från sina familjer. Anknytningspersonerna är antingen mamma, pappa eller mor-och farföräldrar. Alla respondenter fick uppehållstillstånd och fick stanna i Finland. Fyra av sex respondenter fick familjeåterförening när de bodde på familjegrupphemmet. Dessa fyra flyttade då tillsammans med sina familjer när de kom till Finland.

5.1.2 Första mötet med personalen på familjegrupphemmet

När intervjuerna började berättade fyra av sex respondenter om sina första intryck och det allra första minnet från när de kom till familjegrupphemmet. Det var olika reaktioner och minnen från det första mötet med personalen och boendet. Två respondenter minns att det var tryggt med handledare på plats som pratade deras modersmål och kom från samma hemland som de. En respondent berättar om att första mötet inte blev lyckat eftersom hen kände sig sviken och lurad på grund av att hen trodde att det var en stad men familjegrupphemmet var på en liten ort. Det tog flera månader innan respondenten accepterade situationen och kunde börja ta kontakt med handledarna.

Det var tryggt när en handledare från samma land som mig var där och tog emot mig. Det fanns också många andra barn från mitt land och alla gick runt med mig och visade var jag skulle sova och sånt. – Respondent 2

Jag minns det var snö på parkeringen och jag tog av mig jackan och gick in i köket. Det var vithudade människor runt mig och jag kände att jag var i ett försvarsläge. Sen såg jag en handledare från mitt hemland och då släppte jag taget om försvarsmekanismen. Hon bjöd på knäckebröd. –Respondent 6

Citaten ovan visar tankar och reaktioner från två respondenter som var i åldrarna sex till nio år när de flyttade till familjegrupphemmet. Båda respondenterna berättade om att det var tryggt för dem som barn att det fanns andra från samma hemland som de själva när de anlände. En del av respondenterna hade inte sett ljushyade människor före de kom till Finland. Under intervjuerna framkom det flera gånger att det kändes tryggt att det fanns vuxna och barn från deras hemländer med samma hudfärg och som pratade samma språk som de själva.

Den första tiden var mycket konstig, jag kände ingen där. När jag kom minns jag att två handledare tog emot mig vid tågstationen. Jag tror att alla tittade på mig, det kändes så och det kändes konstigt. – Respondent 3

När jag flyttade till familjegrupphemmet kändes det som att någon hade svikit mig. Socialarbetaren hade beskrivit familjegrupphemmet som att det var i en stad. När jag kom med tåget och såg familjegrupphemmet trodde jag inte mina ögon. Det var en by och inga människor. Det tog två tre månader innan jag kunde acceptera situationen och det började kännas mer okej.

- Respondent 5

Dessa två citat beskriver respondenter som var femton och sexton år när de flyttade till familjegrupphemmet. Deras första reaktioner och intryck handlade inte om att direkt hitta trygghet och andra personer som de kände igen från sina hemländer. De beskriver sina första upplevelser mer genom hur det kändes. De förstod att de skulle bo på familjegrupphemmet med främmande handledare och andra barn och det kändes konstigt i början. Den ena respondenten berättade att hen var upprörd och kände sig sviken eftersom hen trodde att familjegrupphemmet fanns i en stad med många invånare och inte på en liten ort. Det var därför svårt att den första tiden att hitta en mening och se det positiva eftersom det från början hade uppstått missförstånd mellan ungdomen och socialarbetaren gällande familjegrupphemmet.

5.1.3 Relationen till egenhandledare

Alla respondenter nämner sina egenhandledare och relationen till dem. Relationen ser olika ut beroende på i vilka åldrar barnen var den första tiden de kom till familjegrupphemmet. De respondenter som var i åldrarna sex till tolv år beskriver relationerna till handledare mer som en föräldrelation.

Jag hade två egenhandledare. Speciellt ena handledaren var jättebra hon kändes som min mamma. - Respondent 1

Min egenhandledare gjorde småsaker och vi gjorde saker tillsammans. Hon uppförde sig som min mamma och jag litade på henne mer och mer med tiden. Jag blev glad när hon var där. Hen gjorde också saker som att borsta mitt hår, höll om mig för jag var ju liten. Hen höll om mig mycket och hade mig i famnen, såg mig som sitt barn. Det kändes som att jag inte bara var ett jobb eller en uppgift att ta hand om. - Respondent 6

I början var det jobbigt med min egenhandledare. Hen var jättehård med regler och att man skulle komma i tid och jag var ju liten så det var jobbigt, men ju äldre jag blev desto bättre förstod jag. Jag förstod att hen ville väl.
- Respondent 4

Citaten ovan beskriver respondenter som var under tio år den första tiden på familjegrupphemmet. Eftersom de var yngre barn beskriver de relationerna till sina egenhandledare mer som en slags föräldrarelation. Handledarna vårdade dem och gav dem närhet som för respondenterna kändes som förälderlig kontakt. Ena respondenten beskriver sin egenhandledare som sträng och att hen höll hårt på regler. Med tiden förstod respondenten att egenhandledaren ville väl och att det var för respondentens eget bästa som egenhandledaren ville lära ut vett och etikett samt att följa regler.

Citaten nedan beskriver de respondenters tankar och åsikter som var i åldrarna tolv till sexton år. De respondenter som var i tonåren när de bodde på familjegrupphemmet beskriver relationen till handledare som en vänskapsrelation istället för en föräldrarelation. De visste att handledarna brydde sig om dem och att de fick hjälp om de behövde. En respondent berättar att det började gå lättare med egenhandledaren när hen förstod att det inte gick att agera som en förälder utan hellre som en slags vän. De respondenter som var i femton och sexton årsåldern visste att deras egna familjer bestående av föräldrar och syskon fanns i andra länder på flykt och de hoppades på familjeåterförening. Eftersom de var medvetna om detta och några av respondenterna hade telefonkontakt med sina egna familjer kunde de inte se egenhandledarna som föräldrar och då blev en vänskapsrelation mer naturlig.

Jag vet inte, vissa såg jag ju mer som vän då för dom skötte ju om mig. Men inte heller som mamma eller pappa men dom var ju ansvariga för mig.
- Respondent 2

Jag och mig egenhandledare hade stora problem först men sedan började hon förstå mig och att hon inte kunde vara som en mamma. Hon förstod att hon inte kunde vara min mamma utan mer som en vän, då började det gå bättre. Det tar tid att bli vänner, men hon förstod hur jag fungerade och det blev lättare. Först var hon som att jag måste göra det där och det där... som en chef och försökte bara säga saker utan att lyssna. Det tar tid att bli vänner och det förstod hon senare. - Respondent 5

Alla respondenter säger att det tar tid att bygga upp en relation och att känna tillit till handledarna. Det är många andra faktorer som inverkar på hur relationskapandet påbörjas. Den första tiden är det ett nytt land, okända människor, en främmande kultur och otryggheten som följer när barnen har separerats från sina familjer.

Det tar tid att lära känna varandra och att lära sig hur den andra personen fungerar. – Respondent 5

Den första tiden var mycket konstig, jag kände ingen där. Det kändes som att alla tittade på mig och det kändes väldigt konstigt. Men... sen efter flera veckor lärde jag mig att de är coola människor och att de verkligen vill hjälpa mig och vill väl. – Respondent 3

5.1.4 Relationen till övriga handledare

På familjegrupphemmet arbetar personalen i tre skiften. Det finns morgon-, kvälls- och nattpersonal. Det innebär att barnen träffar runt sex olika handledare per dygn och skapar olika sorts relationer till dem. Det är inte alla som knyter an till sin egenhandledare, barnen kan också skapa goda relationer till övriga i personalen. Fyra av sex respondenter berättar om hur viktigt det var med personal från samma hemland som de själva den första tiden. Det var en trygghet med personal som kunde deras modersmål och som hade samma hudfärg, kultur och som hade kommit från samma land till Finland.

En respondent nämner flera handledare hen minns från den första tiden och alla kommer från samma land som respondenten. Det kändes tryggt när de var på familjegrupphemmet och en stor del av tryggheten var att de pratade samma språk.

Det var flera handledare från samma land som mig och det var tryggt eftersom det alltid fanns någon att vända sig till. På ett sätt tycker jag att jag hade bättre kontakt med dem för dom förstod mig mycket bättre än de finländska. Det handlade också om kulturen, jag kände mig tryggare med dem i vissa situationer. – Respondent 2

Handledarna från samma land som mig hade jag en bra relation till först när jag kom. De pratade samma språk som mig och kunde berätta historier och berättelser som jag kände igen från barndomen. De kunde också berätta nyheter från hemlandet och allt kändes tryggare eftersom de pratade mitt språk. – Respondent 4

Jag fick en mamma vibe av en handledare från mitt land. Det var bra för det var en med samma hudfärg och ett ansikte som var bekant för mig. Nog skulle du själv vilja berätta mer till någon som ser ut som dig.
- Respondent 6

Respondenterna nämner även andra handledare som de minns att de hade en bra relation till under den första tiden på familjegrupphemmet. Relationerna varierar, någon handledare har känts som en storsyster medan en annan har varit mera som en vän.

En handledare kändes mer som en storsyster, eller jag ansåg henne som det. Det var roligt när hon kom till arbetet och vi hittade på saker. Ibland for vi till hennes hem och hälsade på så det var bra. - Respondent 2

En yngre handledare förstod mig på ett annat sätt, det blev mer som en vänskapsrelation. Det kändes inte som att hen var en handledare utan man kunde prata om allt möjligt på ett avslappnat sätt. Jag kunde prata med hen helt fritt jämfört med äldre handledare. Det kanske berodde på att de inte kom nära utan pratade mer på ett professionellt sätt så då kunde jag inte prata om allt. – Respondent 3

En manlig respondent lyfter fram att det var viktigt med manliga handledare.

Respondenten var i tonåren när han bodde på familjegrupphemmet och fick kontakt med en man i personalen som han direkt kände att han litade på.

Vissa klickar man med direkt och vissa inte. Det var en manlig handledare som jag vid första mötet visste att den här mannen kan jag lita på.
– Respondent 5

Respondenterna lyfte fram vikten av både kvinnlig och manlig personal. Två respondenter som var unga flickor under tiden de bodde på familjegrupphemmet berättade att det var viktigt att det fanns kvinnliga handledare på skift eftersom de inte ville berätta allt för männen. I deras kulturer berättar kvinnor inte allt till männen speciellt inte när det kommer till den egna kroppen och hälsan. På familjegrupphemmen är hygienartiklarna inlåsta och personalen delar ut tandkräm, bindor, duschtvål och så vidare när barnen frågar. Detta var ett bekymmer för de kvinnliga respondenterna som var i tonåren. De berättade under intervjuerna att de ibland väntade tills kvinnlig personal kom på skift så att de kunde be om hygienartiklar.

Man kan inte säga allt till mannen. Man kunde inte säga till mannen jag behöver det här eller det här. Därför väntade vi på att kvinnlig personal kom till arbetet. Kvinnor förstår kvinnor och det är bättre om det alltid är också kvinnor på skift så flickor kan säga vad de behöver. – Respondent 1

5.1.5 Handledarna som anknytningsobjekt

Respondenterna har alla haft någon vuxen på familjegrupphemmet som de skapade en bra relation till och kände att de kunde lita på. Det tog tid att lära känna handledarna och tilliten fanns inte där direkt. När barnen började känna personalen och rutinerna på familjegrupphemmet skapades också goda relationer till handledare. Respondenterna berättar att de lärde sig med tiden vilka handledare de kunde lita på och vilka handledare som genuint brydde sig om dem och inte såg barnen som ett arbete. I intervjuerna har respondenterna förklarat varför de knöt an till vissa handledare och vad dessa handledare gjorde för att barnen kände att de kunde anförtro sig åt dem.

Jag tror det handlar mycket om personligheten. Det finns ännu idag personer i personalen som jag inte förstår mig på och som inte bidrog med så mycket. Då är det också svårt att tycka om någon som bara kommer till jobb och sen hem. Inte är det så heller att dom måste bidra med någonting det är deras arbete och så är det så och inte menar jag heller att dom som brydde sig bidrog med något extra utanför arbetet men när de var på jobb så brydde dom sig verkligen. Det gjorde så man kände sig trygg och man såg vilka som var genuina och vilka som bara var där. Man får ju till dom som verkligen bryr sig. - Respondent 2

Det framkommer i flera intervjuer att personligheten spelar en stor roll och att man inte kan jämföra handledare. Alla kommer inte överens med alla men flera handledare beskrivs på samma sätt av flera respondenter.

Jag tänker på mig själv idag och på min arbetsplats. Vissa personer klickar jag inte med och andra klickar jag med direkt. Så var det också med handledarna på familjegrupphemmet. Personkemin stämmer direkt med vissa. - Respondent 5

Man kan inte jämföra handledare, de är olika. Jag minns en handledare som var viktig med att jag skulle fokusera på mina studier och stöttade mig. En annan handledare var väldigt rolig och vi skojade mycket och skrattade. Personkemin stämmer helt enkelt med vissa. – Respondent 3

Barnen på familjegrupphem valde inte sina egenhandledare. De fick en egenhandledare och under intervjuerna framkom det att respondenterna vände sig med sina egenhandledare och skapade en relation, eftersom de visste att det är den handledaren som är huvudansvarig. Barnen och egenhandledarna åkte på egen tid tillsammans varje månad som kunde innebära att de handlade kläder till barnet, gick på bio eller åt på restaurang. Genom att spendera tid tillsammans på tumanhand skapade barnen en relation till egenhandledaren. Enligt några av respondenterna var det inte alltid lätt att komma överens med egenhandledaren. Det framkom dock under intervjuerna att respondenterna med tiden började lita på sin egenhandledare och tog emot stöd och handledning.

Det var nog nästan bara så att jag visste att hon var min egenhandledare. Vi for på egen tid en gång i månaden på shopping eller köpte godis och sånt... vi började ha våra egna rutiner och sjöng tillsammans i bilen. Sen hade hon också personligheten och kunde vara sträng och hård men det behövdes också när man var barn. – Respondent 2

Det framkommer att personkemin spelar en stor roll hur barnen och personalen skapar relationer till varandra. Flera av respondenterna berättar att de lärde sig att känna igen vilka i personalen som tog sig tid och pratade med dem och som visade att de brydde sig. Det handlade inte om att handledarna hela tiden skulle hitta på olika program att göra med barnen utan de tog sig tid och satte sig ned och pratade om dagen som varit eller lyssnade om barnen ville berätta något.

5.1.6 Anknytningspersoner utanför familjegrupphemmet

I min teoridel framkommer det sociala nätverket som en viktig faktor för ensamkommande flyktingbarns välbefinnande. De har separerats från sina familjer och vänner och har ett behov att tillhöra en grupp av människor som stöttar och fungerar som emotionellt stöd. Utöver handledarna på familjegrupphemmet träffade barnen även andra vuxna som blev viktiga för dem under den första tiden i Finland.

Två respondenter nämner inga andra viktiga vuxna utöver handledarna men de övriga respondenterna berättar om sina relationer till andra vuxna. En av de två respondenterna som inte hade andra vuxna utanför familjegrupphemmet berättade att det var skönt att komma hem från skolan och vara ifred på rummet efter en lång dag av lärande. I skolan hade hon ändå sin lärare som nämns.

Jag minns min lärare i skolan, hon uppmuntrade mig att ta kontakt med andra elever i klassen trots att jag inte kunde språket ännu. Hon berättade att man kan kommunicera genom att visa också och snart började jag våga prata med de andra. Hon lärde mig hela tiden språket och hon skrattade aldrig åt mig när jag sa fel. Snart började jag säga rätt. – Respondent 1

Två respondenter nämner psykologer som trygga vuxna. Under tiden de bodde på familjegrupphemmet gick de till psykologer för att få hjälp med att bearbeta svåra minnen samt att prata om sina psykiska problem de hade i det nya landet. Ena respondenten berättar att psykologen var viktig för hen och respondenten minns speciellt psykologens snällhet och hur hen fick hjälp att ta fram sina känslor. Det hjälpte att gå till psykologen eftersom barnet hade aggressionsproblem och kände att hen inte kunde berätta allt för personalen på familjegrupphemmet.

Det är svårt att berätta om sina innersta känslor för personalen eftersom de kan föra det vidare till bossen. - Respondent 6

Två andra respondenter nämner sina stödfamiljer. Vissa ensamkommande flyktingbarn har stödfamiljer dit de åker och hälsar på ibland till exempel på skollov och helger.

Jag hade först en finländsk stödfamilj men det var kortvarigt. Jag bytte sedan till en familj från samma land som mig eftersom jag ville vara i en familj från mitt hemland. Jag tyckte om mamman i familjen. Inte pratade vi så mycket men hon behandlade mig som en familjemedlem och jag minns när jag fick en present av henne. - Respondent 2

En respondent nämner sin lagledare i sitt fotbollslag som en viktig vuxen.

Han fick mig att känna mig bekväm och välkommen. Han var alltid pratsam och skämtade med mig och han tyckte jag mycket om. – Respondent 6

Vissa ensamkommande flyktingbarn hade släkt i Finland och besökte dem på skollov. En respondent nämner sina släktingar som trygga vuxna utöver personalen på familjegrupphemmet. Under intervjuerna framkom det att det inte alltid är självklart att barn som har släktingar i Finland besöker dem. Två andra respondenter nämner sina släktingar men att de inte besökte dem eftersom relationerna inte fungerade och de

kände sig otrygga hos dem.

5.1.7 Kontakt med handledare efter respondenterna flyttat ut från familjegrupphemmet

Respondenterna hade alla flyttat ut från familjegrupphemmet när de blev intervjuade. Fyra av dem fick familjeåterförening och två bor idag ensamma och fick avslag på sina familjeåterföreningsansökningar. När respondenterna bodde på familjegrupphemmet skapade de alla goda relationer till en eller flera handledare. Under intervjuerna fick respondenterna berätta om de fortfarande idag har kontakt med handledare och i så fall hurudan kontakt.

Det framkom att kontakten till handledare ser olika ut. En del av respondenterna berättade att de har bra kontakt med flera handledare medan andra berättade om en mer ytlig kontakt. De två respondenter som inte fick familjeåterförening berättade om kontakten till handledare som visar att de fortfarande är i behov av stöd och hjälp av vuxna och de träffar några av handledarna regelbundet. De som fick familjeåterförening fick en eller två föräldrar samt syskon till Finland och då visade det sig att kontakten till tidigare handledare inte handlar om fortsatt stöd och handledning utan kontakten är mer ytlig.

De två respondenterna som inte fick familjeåterförening berättade att de ringer till vissa handledare när de behöver hjälp med något praktiskt i sina hem, hjälp med att fylla i blanketter eller när det handlar om skola eller arbete. De berättade även att de träffar vissa handledare för att umgås. Respondenterna och tidigare handledare kan då åka ut och äta eller besöka varandras hem. Eftersom de inte har egna föräldrar eller syskon i Finland har kontakten till de vuxna på familjegrupphemmet fortsatt att spela en stor roll efter de flyttat ut och blivit myndiga.

Jag kan ringa till en manlig handledare om jag har till exempel problem med min cykel och det är en trygghet och han säger alltid själv att han gärna kommer när jag behöver hjälp. Han är bäst. Jag kan inte säga att han är som en pappa men inte är han heller en vän. – Respondent 2

Jag träffar hen som var min egenhandledare en gång i månaden och då far vi ut och dricker kaffe och pratar. Jag har också en annan handledare som jag kan ringa till om jag behöver hjälp med något i hemmet. – Respondent 4

En respondent som fick familjeåterförening berättade att hen har kontakt med tidigare handledare och brukar ringa och be om hjälp när det handlar om ifyllande av blanketter till exempel. Trots att respondenten fått familjeåterförening kan det vara svårt med blanketter som skall skickas till skola eller andra instanser. Då hjälper tidigare handledare till eftersom det kan vara en utmaning med språket.

Ibland ringer jag till handledare och ber om hjälp med papper som jag inte förstår. Om jag behöver hjälp med någonting så frågar jag dem.
– Respondent 1

De respondenter som var i åldrarna sex till nio år när de flyttade till familjegrupphemmet har alla kontakt med en eller flera handledare efter att de flyttat ut från familjegrupphemmet. Eftersom de var yngre barn när de kom till Finland som ensamkommande hade de ett stort behov av trygga vuxna. De skapade relationer till handledare och hade en trygg anknytning åtminstone till en handledare som håller i sig än idag. En respondent som fick familjeåterförening har behållit några relationer till vuxna från familjegrupphemmet och de träffas regelbundet.

Vi har en faderlig kontakt jag och en handledare från familjegrupphemmet. Vi umgås och jag kan berätta om mina problem för honom. Jag ser honom som en far och kontakten sedan familjegrupphemmet har inte varit bort, den har blivit starkare. – Respondent 6

Trots att respondenterna inte träffar de tidigare handledarna dagligen finns ändå kontakten kvar och när de väl ses känns det naturligt och välbekant.

Trots distansen har det inte ändrats så mycket, när vi ses är det som vanligt. Det finns som inbyggt fast vi inte träffas så ofta. – Respondent 6

De som var i åldrarna femton och sexton år när de kom till Finland och flyttade in till familjegrupphemmet berättade att de skapade vänskapsrelationer till handledare. De såg dem inte som ställföreträdande föräldrar men lyckades ändå skapa goda relationer och de kunde anförtro sig och lita på åtminstone någon vuxen på familjegrupphemmet. Respondenterna fick familjeåterförening och kontakten till handledare efter att de flyttat ut från familjegrupphemmet är mer ytlig. De berättade under intervjuerna att de har kontakt med några handledare via telefon eller sociala medier. Det blir oftast när de fyller år eller så skickar de meddelanden och frågar hur de mår och så vidare. De ringer inte och ber om hjälp av handledare eftersom de får hjälp av sina familjer eller klarar sig på egenhand.

Jag har mest kontakt med handledare via Facebook. Vissa har jag inte alls kontakt med men jag saknar dem. Det är mest telefon och internetkontakt med de jag pratar med och då frågar vi hur den andra mår eller skickar födelsedagshälsningar. – Respondent 3

Jag har mest telefonkontakt med några handledare. Grattis hälsningar, hur mår du o.s.v. Jag ringer inte och frågar hjälp av någon. Om jag har problem försöker jag fixa det på egenhand. – Respondent 5

De handledare som respondenterna nämner angående fortsatt kontakt är samma handledare som de nämnde i anknytningskapitlet. De vuxna som de fick en trygg anknytning till under tiden på familjegrupphemmet är även de som respondenterna har kontakt med efter att de flyttat ut från familjegrupphemmet. De har dock inte kontakt med alla handledare som de hade bra relationer till under sin uppväxt. Det framkom att de ändå känner att de skulle kunna kontakta de som de inte pratar med längre. Det har mer att göra med avstånd och tidsbrist. Några av respondenterna bor långt ifrån orten där de bodde på familjegrupphemmet och tiden räcker inte alltid till för att besöka och upprätthålla kontakten.

5.2 Trygghet

När ensamkommande flyktingbarn kommer till ett nytt och främmande land utan sina familjer har de ett stort behov av vuxnas hjälp och trygghet. I kapitlet gällande anknytning i forskningsdelen framkommer anknytning och relationsskapande mellan de ensamkommande flyktingbarnen och handledare på familjegrupphemmet. Handledare tog emot barnen när de flyttade till familjegrupphemmet och det var handledare som tog hand om barnen som ställföreträdande föräldrar. För att barnen skulle komma in i en ny vardag med rutiner, regler och nya människor i ett nytt land spelade handledare en viktig roll i början och även under den fortsatta tiden som barnen bodde på familjegrupphemmet. Utöver anknytning till handledare och relationsskapande fanns det även olika trygghetsfaktorer som spelade en viktig roll i början av de ensamkommande flyktingbarnens nya livssituation.

När respondenterna beskriver den första tiden på familjegrupphemmet beskrivs olika faktorer som gav dem en känsla av trygghet samt faktorer som bidrog till säkerhet. Trygghet är den andra grundpelaren i min avhandling och i forskningsdelen kommer jag att redovisa vad respondenterna ansåg var viktigt den första tiden gällande deras trygghet och säkerhet som nyanlända ensamkommande flyktingbarn. Eftersom respondenterna var i olika åldrar när de kom till familjegrupphemmet varierar även svaren när det kommer till trygghet. En respondent som var sex år när hen anlände berättar att det var viktigt att det fanns handledare som pratade samma språk och som hade samma hudfärg eftersom det var första gången respondenten såg ljushyade människor. En respondent som var femton år när hen flyttade till familjegrupphemmet berättar att det viktigaste för att hen skulle känna sig trygg var att ingen skulle slå eller vara våldsam eftersom hen kom från ett land där våld var en del av vardagen.

5.2.1 Trygghet genom språket

Fyra av sex respondenter nämner språket som trygghetsfaktor under den första tiden. Det var tryggt med handledare som pratade samma språk som respondenterna eftersom både barnen och personalen kom från samma land. De sökte sig till de handledare som förstod dem den första tiden. När de lärde sig svenska eller finska började de också ta kontakt med de övriga handledarna men vid första mötet och första tiden nämner de

att språket var viktigt när det handlar om trygghet.

En respondent säger att handledarna övade språket med hen hela tiden och det var viktigast för att ta sig vidare. Språket kom först för att kunna göra sig förstådd och känna sig trygg.

När jag kom var det jättesvårt med språket. Jag förstod inte vad lärarna sade i skolan och det fanns mycket papper som jag inte visste vad de betydde. Handledarna fanns hela tiden där och hjälpte mig med språket.
– Respondent 1

En annan respondent säger att hen kände sig trygg när en handledare var där som pratade samma språk och även andra barn från samma hemland.

Det var tryggt med en handledare som var där första tiden eftersom hen kunde samma språk som mig. Det fanns också massa andra barn från mitt hemland så det var bra jag var inte så ensam och med dem kände jag mig trygg. – Respondent 2

5.2.2 Handledare som trygghet

I anknytningskapitlet i resultatdelen beskrivs egenhandledare samt övriga handledare som respondenterna hade en trygg anknytning till. I kapitlet framkommer de relationer som blev djupare och de handledare som respondenterna minns att de hade en anknytning till.

När det kommer till trygghet har respondenterna nämnt personalen som helhet. All personal arbetar för att skapa en trygg miljö för barnen som bor familjegrupphem. Det innebär att barnen som bor på familjegrupphem skall ha möjlighet att gå till alla handledare när de behöver hjälp, är hungriga, behöver stöd och så vidare. Trots att barnen har kontakt med alla handledare betyder det inte att de har skapat en anknytningsrelation till alla som arbetar på familjegrupphemmet.

Respondenternas första kontakt med vuxna var handledarna på familjegrupphemmet. Eftersom personalen arbetar som ställföreträdande vårdnadshavare för de

ensamkommande flyktingbarnen spelar personalen en stor och viktig roll i barnens liv. Barnen är beroende av handledarna och det syns i undersökningen när respondenterna berättar om trygghet under den första tiden som nyanlända. Respondenterna berättade att personalen visade att de kan vara trygga och komma till dem när de behöver hjälp.

Det var inte självklart för alla respondenter att de kunde lita på handledarna till en början när de var nyanlända och mycket var främmande. Tre respondenter nämner att det tog tid att våga lita på de vuxna men efter några veckor och månader förstod dom att personalen ville deras bästa och fanns där för dem.

Man fick hjälp när man behövde hjälp och man vågade be om hjälp alltid.
Jag kände mig också trygg på natten eftersom jag kunde gå till
nattpersonalen om jag hade mardrömmar. – Respondent 4

En respondent berättar att den viktigaste tryggheten för hen var att veta att inga vuxna kommer att slå eller vara våldsamma. När hen kom till Finland berättade socialarbetare och handledare att det är förbjudet att slå barn i landet. De berättade även om lagar och regeringen. Hen fick också veta att alla respekteras och ingen kommer att skada respondenten. Det var då hen fick en känsla av trygghet och det var den viktigaste känslan att ha.

När jag flyttade till familjegrupphemmet så visste jag att ingen kommer att
slå mig och om någon skulle göra det kan jag göra något åt det och kommer
bli tagen på allvar. Det var då jag fick en känsla av trygghet.
– Respondent 5

En annan respondent berättar om ett minne när hen hade ett aggressionsutbrott och hamnade i bråk med ett annat barn. Då reagerade inte personalen med våld utan med närhet vilket är ett minne som sitter kvar och barnet fick uppleva hur konflikter löses utan våld och mera bråk.

Jag jagade ett annat barn på familjegrupphemmet med ett föremål att slå med och alla blev arga på mig. Jag var en unge med aggressionsproblem. Då kom en handledare och tog mig i sin famn och bara höll om mig. Det kommer jag aldrig att glömma. Han visade sin snällhet och att han inte vill eller kommer att göra mig illa. – Respondent 6

Två respondenter berättade om tryggheten till handledare genom gemensamma aktiviteter. Relationsskapandet och tryggheten skapades genom att handledare och barnen gjorde saker tillsammans. De hittade gemensamma intressen utanför familjegrupphemmet. Ibland blev barnen bjudna till handledares hem eller sommarstugor vilket de två respondenterna lyfter fram som främjande av trygghet. De lärde känna handledarna bättre när de gjorde saker tillsammans och när barnen fick se andra trygga och positiva miljöer tillsammans med personalen.

Genom att vi gjorde saker tillsammans, då kände man sig trygg. Vi for ut och cyklade, fiskade och det var så jag lärde känna speciellt en handledare som är viktig för mig. Vi klickade genom att göra olika fritidssaker tillsammans. – Respondent 6

Jag fick hälsa på hemma hos handledare och det var roligt att se hur dom bor och att träffa deras familjer. Vi besökte också deras sommarstugor och det var roligt. Då lärde man känna dem bättre än när de bara var på jobb. – Respondent 3

En respondent nämner att det var tryggt när hela familjegrupphemmet, både personal och barn samlades och firade högtider och födelsedagar tillsammans. Det var då hen fick en känsla av att tillhöra en familj. De firade både kristna samt muslimska högtider på familjegrupphemmet eftersom största delen av barnen var muslimer. Respondenten lyfter fram att trygghetskänslan som infann sig under dessa tillställningar var att det bara var personal med som barnen verkligen kände. Inga främmande vuxna eller vikarier brukade vara med på till exempel julfesterna.

Jag fick en känsla av att vara en del av en familj på familjegrupphemmet. När vi hade julfester och när vi alla var där tillsammans hjälpte det oss barn. På festerna var bara vuxna med som vi barn kände oss säkra med och inga främlingar. När främlingar är med stänger barnen in sig mera. – Respondent

6

5.2.3 Jämnåriga och andra barn som trygghet

På familjegrupphemmet finns det plats för totalt nio barn. Det varierar från år till år hur många barn som bor på familjegrupphemmet. Det beror på om det finns många flyktingar som kommit och om de barn som bor där får familjeåterföreningen eller fyller sjutton år och flyttar vidare. När barnen flyttar till familjegrupphemmet är det inte bara okända vuxna, det är även okända barn där som de skall lära känna. Med tiden lär de känna varandra och kommer varandra nära. Det var en trygghet för flera av respondenterna att bo tillsammans med andra barn och få vänner och för vissa kunde det även bli en sorts syskonrelation under åren de bodde tillsammans.

Tre respondenter nämner att det var tryggt med andra barn på familjegrupphemmet i samma situation som de. Två respondenter lyfter fram att det var tryggt med barn från samma hemland som de som de kunde prata eget språk med och leka med.

Det var roligt och tryggt att man fick umgås med andra barn i hemmet och att vi fick leka tillsammans. När jag var yngre hade jag inte fått leka.
- Respondent 2

En respondent berättar att hen inte ville lära känna de vuxna utan de jämnåriga först. Det var viktigt att hitta någon som var i samma situation och som hen man kunde lita på. Det var dock svårt den första tiden eftersom de andra barnen på familjegrupphemmet var från andra länder. Med tiden började de lära känna varandra och det kändes tryggt att bo tillsammans. Respondenten nämnde även jämnåriga utanför familjegrupphemmet. Det var viktigt att skaffa vänner och hitta jämnåriga att lita på. Med tiden hittade respondenten vänner hen som kom från samma hemland och var även flyktingar men på andra orter i närheten av kommunen.

5.2.4 Familjegrupphemmet som trygghet

Familjegrupphemmet är barnens hem och allt från rutiner till att få mat när man är hungrig nämns i intervjuerna gällande trygghet.

Tre respondenter lyfter fram maten som viktig trygghetsfaktor. De visste att de fick mat på familjegrupphemmet och behövde inte vara hungriga.

När jag kom till familjegrupphemmet så visade personalen mig allt. De berättade också att om jag känner mig hungrig så är det bara att säga till så får jag äta. – Respondent 1

Man behövde inte vara rädd att vara hungrig där för man fick ju mat.
- Respondent 4.

Man visste att det kommer att finnas mat på bordet varje dag.
– Respondent 6

Rutiner och regler nämns av fyra respondenter när det handlar om trygghet. Till en början var det utmanande med många regler och att lära sig reglerna men efter ett tag kändes det bra att ha dem.

Det blev tryggt med tiden när man fick rutiner. Det var jättetrygt för vi hade liksom sov och datarutiner och allt sånt. Jag började också spela fotboll på sommaren och då blev det också en rutin och man hade något att se framemot varje vecka. - Respondent 2

Det kändes bra att ha regler i hemmet och att alla följde dem. Jag accepterade reglerna och det var viktigt att de hade dem för oss barn. – Respondent 3

En respondent lyfter fram att det kändes tryggt med regler gällande till exempel hemkomst för barnen. Hen tyckte även det var bra att personalen ville veta om barnen åkte på egenhand för att leka med andra barn utanför familjegrupphemmet. Enligt respondenten visade det att de vuxna brydde sig och om något skulle hända barnen så

visste personalen var de skulle leta.

Trots att det framkom under intervjuerna att det ibland var jobbigt att följa regler som fanns på familjegrupphemmet nämnde ändå fyra av sex respondenter att det var bra med regler och rutiner. Speciellt i efterhand när respondenterna är äldre och har flyttat ut från familjegrupphemmet är de tacksamma och en respondent berättade att hen idag förstår att regler och rutiner är en del av fostran.

Man fick ju inte göra som man ville för de vuxna men det är ju självklart.
Jag tycker nog idag att jag blev bra uppfostrad och vet vad som är rätt eller fel. – Respondent 6

Tre respondenter nämnde sina egna rum som en trygghetsfaktor. När de flyttade in till familjegrupphemmet fick de ett eget rum och personalen berättade att alla frågade lov innan de kom in rummen. Det kändes tryggt att de kunde låsa sina rumsdörrar och fick vara ifred på sina rum om de ville.

När jag kom fick jag se mitt eget rum. Handledare berättade att det här är mitt rum och när jag inte är där får dörren vara låst. De berättade också att alla frågar lov innan de kommer in i mitt rum och det var bra.
– Respondent 1

Det var skönt att få ha eget rum och att man visste att man fick vara ifred ibland utan att någon störde. Ibland var jag trött och ville bara vara ensam en stund och det fick jag. - Respondent 4

Respondenter nämnde även utsidan av familjegrupphemmet som trygg. De visste att det var tryggt att leka utomhus på gården eller att besöka vänner i närheten av hemmet. Eftersom respondenterna kom från länder där krig eller andra oroligheter förekom hade det inte varit självklart att barn fick leka utomhus.

Det var roligt att man kunde gå ut och leka på gården och det var ju inte farligt där. – Respondent 3

Man fick fara ut och leka på gården med andra barn och springa omkring.
Det fanns inga andra barn där jag hade bott tidigare så det var jätteroligt att
vi kunde leka inomhus och utomhus utan problem. – Respondent 2

Respondenterna kände sig alla trygga på familjegrupphemmet när det handlade om själva byggnaden, personalen som arbetade i hemmet, regler och rutiner samt tillgång till mat.

5.3 Skapande av trygghet samt goda relationer sett ur respondenternas perspektiv

När respondenterna deltog i undersökningen hade alla flyttat ut från familjegrupphemmet. Alla respondenter var över sexton år och under trettio år. De fick tänka tillbaka på tiden som nyanlända ensamkommande flyktingbarn och berätta om den första tiden på familjegrupphemmet. I slutet av intervjun berättade de vilka sorts råd de skulle ge till handledare som arbetar med ensamkommande flyktingbarn idag. Vad ansåg respondenterna som viktigt att tänka på den första tiden för att skapa trygga relationer och en trygg miljö för barnen. Vad är viktigt att tänka på med tanke på anknytning mellan barn och personal. Eftersom respondenterna flyttat ut och idag är äldre än vad de var när de först kom till Finland kunde de reflektera och ge åsikter ur ett perspektiv baserat på egen erfarenhet som ensamkommande flyktingbarn.

5.3.1 Handledare som bryr sig

Respondenterna berättade att som barn på ett familjegrupphem lär man sig att känna igen vilka i personalen som genuint bryr sig om barnen och vilka som ser det mer som ett arbete.

Vill man ha ett snabbt jobb och pengar skall man inte jobba där. Det är otryggt för barn när en vuxen kommer och sticker nästa månad. Bara dom som bryr sig skall jobba på familjegrupphem. – Respondent 2

Respondent två berättade även att man som barn snabbt kunde känna av ifall en handledare hade en dålig dag. Det är viktigt att personalen kan lämna sina egna

bekymmer och komma till familjegrupphemmet med ett gott humör.

Man skall genuint vilja vara där på jobbet. Ha normala konversationer och fråga hur barnens dag har varit trots att man kanske själv har en dålig dag. Det skall inte gå ut över barnen om en handledare är på dåligt humör.
– Respondent 2

Två respondenter lyfte fram att personalen kan visa att de bryr sig genom att finnas där i vardagen för barnen. Det behöver inte finnas program hela tiden utan det räcker med att personalen tar sig tid att prata med barnen om hur deras dag har varit och så vidare.

Ena respondenten lyfte fram att det beror på barnens åldrar hur man bäst närmar sig som vuxen.

Om man är tolv år eller äldre bör personalen ge lite utrymme men när man är liten kan personalen vara nära så att barnen vet att de kan luta sig mot personalen och ta deras hand. Man måste helt enkelt läsa av situationen och se men små saker visar att man bryr sig. – Respondent 6

Byte av personal framkom i en intervju som otryggt och negativt. När det byter personal och när barnen skall lära känna nya vuxna för ofta kan det kännas otryggt. Det kan även upplevas som ledsamt och tungt för barnen om de hunnit knyta an till en handledare som plötsligt slutar och ersätts av en ny vuxen.

Det är bra att försöka ha ett visst antal personal där som barnen känner så man inte börjar byta hela tiden då blir barnen otrygga. – Respondent 6

I en intervju framkom det att personalen bör ge barnen utrymme. Personalen kan visa att de bryr sig och att de finns där men det borde vara upp till barnen själva när de vill öppna sig och prata med de vuxna. En respondent berättade att det blir för mycket om personal hela tiden frågar om barnens problem och om de vill prata. Det räcker med

att de informerar och visar att de finns där ifall barnen behöver hjälp och stöd. Respondenten var i femton års ålder under den första tiden på familjegrupphemmet.

5.3.2 Satsa på vänskapsrelationer

De respondenter som var äldre när de bodde på familjegrupphemmet berättade att det är bättre att satsa på vänskapsrelationer istället för att handledarna försöker vara föräldrar. Respondenterna var femton och sexton år under den första tiden på familjegrupphemmet. Det framkom även i en intervju med en respondent som var yngre än femton år när hen bodde på familjegrupphemmet att det är bra om handledare och barn lyckas skapa en vänskaplig relation som leder till att barnet kan lita på den vuxne.

All personal och alla barn är olika men bästa rådet är kanske att försöka bygga upp en vänskapsrelation. Alla vill ha vänner. – Respondent 3

En respondent berättade att det är skillnad på att försöka bete sig som en vän direkt och på att skapa en vänskapsrelation. Personal som försöker för mycket och är för trevliga kan uppfattas som oäkta enligt respondenten. Det kan kännas konstigt med en främmande vuxen som direkt ställer frågor och närmar sig ett barn som en sorts vän när barnet inte hunnit bekanta sig först.

Försök förstå barnen först och ge det lite tid. Ingen tycker om när handledare är för snälla och försöker för mycket. Det känns fake. Jag vill först lära känna dig innan du börjar bete dig som min vän och ställer massa frågor.
– Respondent 5

Respondenten betonade att det är viktigt att först försöka förstå hur barnet fungerar och förstå vad det varit med om tidigare och vad hen kan ha sett. När personalen fått en uppfattning om barnet och hur det fungerar kan en vänskapsrelation påbörjas.

När barnen känner att de är vänner med handledare så vågar de också börja lita på dem. Då kan de prata om sina problem och sådant. Men var inte en förälder utan en vän. - Respondent 5

Respondenten som var yngre än femton år den första tiden på familjegrupphemmet som nämnde vänskapsrelationer mellan barn och handledare ansåg att det var bra att skapa en relation genom aktiviteter. Hen lyfte fram att det bästa sättet för handledare att nå fram till barnen är genom att de gör något tillsammans som är roligt. På så sett skapas relationen och kommunikationen sker på ett avslappnat och naturligt sätt.

Man måste hitta något man kan connecta genom. Man kan inte bara säga nu skall vi två bli nära. – Respondent 6

5.3.3 Reglerna är viktiga på familjegrupphemmet

Gällande regler och rutiner som fanns på familjegrupphemmet svarade respondenterna lite olika. Hälften av respondenterna lyfte fram regler och rutiner som trygghetsfaktorer och de tyckte det var viktigt att alla följde reglerna på samma sätt på familjegrupphemmet. En tredjedel av respondenterna berättade att reglerna ibland kunde väcka frustration för dem och konflikter mellan respondenter och handledare kunde uppstå.

De respondenter som tyckte det var bra med regler och rutiner för barnen på familjegrupphemmet tyckte det var viktiga trygghetsfaktorer.

En respondent berättade att hen ansåg regler gällande hemkomsttider och att barnen berättar för handledare om de besöker vänner utanför familjegrupphemmet som viktigt.

Reglerna är viktiga till exempel att man skall komma hem en viss tid. Det är viktigt att de vuxna vet vad barnen gör så att de inte dricker t.ex. alkohol eller får dåliga kompisar. Det är speciellt viktigt nuförtiden när mycket händer i samhället. – Respondent 1

Följande av regler gäller inte bara barnen på familjegrupphemmet utan även handledare. En respondent berättade att reglerna är viktiga men då bör all personal följa reglerna på samma sätt. Respondenten berättade att när personalen tolkar reglerna på olika sätt finns det risk för att barnen börjar tycka bättre om vissa i personalen. Det är ofta de som inte är lika strikta och de som tillåter barnen att bryta mot vissa regler som blir favoriserade av barnen. Respondenten berättade att det inte är bra för barnen att lära sig att de kan utnyttja vissa i personalen för att få som de vill. Det är inte heller rättvist inom personalen när vissa blir omtyckta för att de låter barnen göra som de vill medan andra i personalen blir mindre omtyckta eftersom de håller på reglerna.

Ha regler som all personal följer på samma sätt. Alla skall vara lika så att ingen blir bättre än någon annan det är jätteviktigt. När barnen får göra saker t.ex. stanna uppe och se på tv efter läggsdags för en handledare börjar de tycka illa om den som är sträng och det är inte bra. – Respondent 2

De respondenter som inte ansåg regler som något positivt alla gånger menade inte heller att regler är något negativt. Det framkom under intervjuerna att det handlade mer om hur handledare påminde om vissa regler och när de påminde om dem. Det kunde lätt uppfattas som att handledarna tjtade och då kunde det väcka frustration hos respondenterna.

En respondent nämnde regler gällande tv-tittande, telefonförbud vid matbordet och städning av sitt rum som regler som lätt blir tjtat från handledare. Hen upplevde att det kändes som att det ofta tjtades om småsaker som ledde till irritation. Respondenten menade att andra familjer inte har det på samma sätt gällande regler som familjegrupphemmet har. Det kändes inte alltid som ett hem på grund av alla regler.

Jag tycker inte att personalen skall tjata så mycket, då blir man trött och osams. Till exempel att hela tiden påpeka att man skall stänga av tvn, städa rummet eller ta bort telefonen vid matbordet. När man tänker på hur vanliga familjer har det. De tjtalar inte på samma sätt när det gäller regler i andra familjer. -Respondent 4

En annan respondent berättade att personalen ibland borde kunna läsa av situationen och välja strider. Det var viktigt med regler men ibland fanns det situationer när respondenten var mycket trött eller hade en dålig dag. När personalen då inte kunde bortse från någon regel eller låta respondenten vara ifred och göra som hen ville väckte det irritation. Respondenten var i femton års ålder när hen flyttade till familjegrupphemmet.

Vissa handledare sade alltid nej när man ville göra något annorlunda och att det här är reglerna och så gör vi. Du vet... ibland måste man blunda lite och säga okej när det gäller småsaker. Men att hela tiden vara sträng gällande småsaker tar bort tilliten och man blir irriterad. – Respondent 5

Det framkom under intervjuerna att regler är nödvändiga och att det är tryggt med regler. Det berodde dock på respondenternas åldrar och personligheter hur de upplevde reglerna. Det är alltså bra med reglerna men då bör både personalen och barnen följa överenskommelser på samma sätt så att det inte blir orättvist. Enligt två respondenter bör reglerna följas men handledare bör tänka på hur de påminner om reglerna för att undvika tjat och konflikter.

5.3.4 Uppmärksamma olika kulturer och traditioner på familjegrupphem

Tidigare i forskningsdelen framkom handledare från samma hemländer som respondenterna som en trygghetsfaktor. Utöver handledare från samma hemländer som respondenterna nämndes även uppmärksammande av traditioner som viktigt på familjegrupphemmet. Det framkom under intervjuerna att respondenterna tyckte det var roligt att ta del av och lära sig om den finländska kulturen och högtiderna som firas i Finland. Hälften av respondenterna ansåg att det också är viktigt att personalen uppmärksammar traditioner och högtider från barnens hemländer.

Ha jämn mängd med finsk kultur och barnens egen kultur. Barnen skall känna sig hemma men ändå våga testa på den finska kulturen. Det var roligt att vi firade jul och midsommar tillsammans men även att vi hade eid-fest efter ramadan. – Respondent 6

En respondent berättade att handledare från samma hemland kan berätta sagor på barnens modersmål som barnen känner igen från sitt hemland. De kan även prata om hemlandet och berätta om nyheter som gäller landet. Det var tryggt med personal som pratade samma språk och som barnen kände sig hemma med.

Handledare från samma hemland kan berätta sagor och berättelser som känns bekanta för barnen. Speciellt om barnen är små och inte lärt sig svenska eller finska än. – Respondent 3

Maten nämns av flera respondenter som viktig när det handlar om den egna kulturen. På familjegrupphemmet tillreddes olika maträtter. Ibland var det finländsk mat och ibland var det mat som påminde mer om den mat som barnen var vana vid från sina hemländer. När personal från samma hemland arbetade gjorde de ofta mat från det landet vilket uppskattades av barnen. En respondent berättade att det tog tid att vänja sig vid finländsk mat och då var det bra att handledare från samma hemland tillredde till exempel risrätter som respondenten kände igen.

Maten är skillnad. Jag tyckte till exempel inte alls om gröt när jag först kom till familjegrupphemmet men ris tycker nästan alla om från mitt land. Det var bra att det fanns maträtter från både Finland men också mitt land. Det tar tid att vänja sig med maten. – Respondent 1

En respondent berättade att det var roligt när en handledare från samma hemland lagade mat på familjegrupphemmet som alla åt tillsammans. Då finländska handledare fick äta mat från respondentens hemland till exempel när de firade eid tillsammans på familjegrupphemmet.

En handledare från samma hemland brukade laga maträtter och då fick alla barn och personal smaka på mat från mitt hemland och det var roligt.
- Respondent 6

5.4 Faktorer som kan leda till otrygghet för ensamkommande flyktingbarn på familjegrupphem

I teoridelens femte kapitel "Främjande av trygghet" beskrivs faktorer och arbetssätt för personal om hur trygghetsskapande för ensamkommande flyktingbarn kan se ut. I teoridelen framkommer på vilka sätt flyktingbarnen kan få en känsla av trygghet med hjälp av vuxna på familjegrupphem, i skolan, trygghet genom språket, sociala nätverk och så vidare. För att förstå hur trygghet skapas behöver man också ta reda på vilka faktorer som påverkar tryggheten negativt. Vilka faktorer som kan bidra till otrygghet för barn. När respondenterna blev intervjuade fick de berätta om det hade funnits tillfällen under deras tid på familjegrupphemmet när de hade känt sig otrygga.

Syftet med forskningen var att ta reda på hur respondenterna minns den första tiden som nyanlända ensamkommande. Det vill säga att de fick berätta om vilka faktorer som bidrog till trygghet men även otrygghet de första månaderna på familjegrupphem.

Under intervjuerna nämnde respondenterna fler faktorer och berättade om fler minnen som främjade trygghet än faktorer som skapade otrygghet. Det visade sig dock att det fanns några tillfällen på familjegrupphemmet när de kunde uppleva otrygghet.

5.4.1 Otryggt med främmande personal för nyanlända ensamkommande flyktingbarn

Tre respondenter nämnde att det kändes konstigt med främmande människor den första tiden. För de respondenter som var under tolv år när de flyttade till familjegrupphemmet kändes det otryggt när det inte fanns personal på plats som förstod deras modersmål. Tre respondenter berättade att de kunde gå och undvika personal som var på ett skifte och väntade tills nästa skifte skulle börja när andra handledare kom som förstod deras språk.

Det kändes otryggt med personal som var på skift som man inte kände så bra och som man inte kunde prata med på grund av språket. – Respondent 4

Man fick vänta på att någon personal från samma hemland skulle komma i jobb som förstod när man pratade och som man tyckte om. – Respondent 2

En respondent berättade att det kändes otryggt om handledare sade att de skulle kontakta släktingar om respondenten hade gjort något fel eller brutit mot reglerna på familjegrupphemmet. Eftersom det tog tid att lära känna personalen och bygga upp tillit till dem visste inte personalen hur familjerelationerna såg ut för de ensamkommande barnen. Respondenten berättade att det då kunde kännas otryggt med handledare som sade att de skulle ringa släktingar och berätta om händelser när barnet hade gjort något fel.

Det otrygga var inte att de påpekade om man hade gjort något fel det måste de ju göra men det otrygga var att vissa handledare kunde hota med att ringa en släkting om jag gjorde något olydigt. Jag tyckte inte alls om min släkting. –Respondent 2

Respondenten berättade att det skulle ha varit bättre om personalen undvikit sådana hot eftersom de inte visste hur hen kände inför sina släktingar och blev rädd för vilka konsekvenser som kunde uppstå. Eftersom barnen kunde ha kontakt med släktingar kunde det leda till telefonsamtal när släktingarna ringde och hotade barnen att de inte fick bete sig på vissa sätt eller berätta om vissa saker.

5.4.2 Otrygghet kring den egna familjen

Hälften av respondenterna berättade att de inte kände sig otrygga på familjegrupphemmet där de själva bodde. De kunde dock uppleva otrygghet när det gällde den egna familjen. Trots att de själva befann sig i ett tryggt land med vuxna och andra barn som brydde sig och tog hand om dem, kände de oro och rädsla för den egna familjen som befann sig i andra länder på flykt.

Det enda som gjorde mig otrygg var min egen familj som inte var med mig. Jag var mannen som skulle ta hand om dem och jag visste att de befann sig i ett otryggt land där någon kunde slå dem eller skada dem på andra sätt. Jag ville inte höra om dåliga saker och försökte göra allt för att få dem hit till Finland. – Respondent 5

Tanken på att inte ha sin riktiga familj gjorde mig otrygg ibland. Jag kommer ihåg att jag grät på nätterna eftersom jag kände mig så ensam trots att jag hade folk runt mig som brydde sig och inte bara såg mig som sin uppgift. - Respondent 6

En respondent berättade att hen inte kände sig otrygg på familjegrupphemmet alls. Det var först när den egna familjen kom som det kunde kännas otryggt. Eftersom barnen som får familjeåterförening har hunnit bo i Finland och lärt sig språket och hur samhället fungerar, kan de få ett stort ansvar att hjälpa de övriga familjemedlemmarna när de kommer till landet. Detta kan leda till oro för barnen som inte alltid kan finnas vid familjens sida när de påbörjar sin egen integrering.

Jag blev rädd när familjen kom och inte före. Ibland var jag i skolan när familjen skulle besöka till exempel sjukhuset. Då kunde jag inte vara med och tolka och var hela tiden rädd att de skulle få fel medicin eller någonting. - Respondent 1

De respondenter som nämnde sina familjer gällande otrygghet var i olika åldrar. Respondenten som berättade att hen grät på nätterna av saknad till sin riktiga familj var under tolv år. Respondenten som förstod att hens familj befann sig i ett otryggt land och som kände att hen borde finnas där för att skydda familjemedlemmarna var i femton års åldern den första tiden på familjegrupphemmet.

5.4.3 Övriga otrygghetsfaktorer

En respondent berättade att det kändes otryggt när andra barn bråkade på familjegrupphemmet. Hen berättade att det tog tid att lära känna de andra barnen på

familjegrupphemmet. Trots att de kunde vara från samma hemland var det inte säkert att de kom från samma folkgrupp. Respondenten berättade att alla bär på sin egen historia från sitt hemland och det tog tid att lära känna varandra och att börja lita på varandra.

Jag blev rädd på familjegrupphemmet när andra barn och ungdomar bråkade.
Jag ville inte se sådant eftersom jag behövde få lugn och ro i mitt hem.
- Respondent 3

En annan respondent berättade att det tog tid i början att känna sig bekväm på familjegrupphemmet. Hen ville inte lära känna de vuxna utan först de andra barnen men eftersom det inte fanns barn från samma hemland var det svårt. Det bidrog till en viss otrygghet eftersom det var svårt att komma sig in i gemenskapen på familjegrupphemmet.

Det var svårt i början eftersom jag ville lära känna de jämnåriga först på familjegrupphemmet. Någon i samma situation och ålder som jag kunde lita på men jag hittade inga sådana och det var ett stort problem. Det var inte enkelt den första tiden. – Respondent 5

6. Sammanfattande diskussion

Syftet med avhandlingen är att beskriva ensamkommande flyktingbarns välbefinnande sett ur ett anknytnings- och trygghetsperspektiv. Inledningsvis förklaras några viktiga begrepp som ger läsaren en uppfattning om vad som menas med ensamkommande flyktingbarn samt en beskrivning av processen från att barnen flyr från sitt hemland till att de får plats på ett familjegrupphem i Finland. Den teoretiska referensramen består av teori som förklarar vad anknytning innebär samt vilka anknytningsmönster som finns hos barn. Trygghet för ett ensamkommande flyktingbarn beskrivs efter anknytning i den teoretiska referensramen samt vad som kan hindra trygghet för barnen som nyanlända. Motiveringen till att anknytning kommer före trygghet i den teoretiska referensramen och i resultatdelen är att barn behöver knyta an till en vuxen först för att sedan våga utforska sin omvärld och utvecklas. (Arnö, 2018.)

Det första kapitlet i den teoretiska referensramen beskriver vad anknytning innebär och vilka olika anknytningsmönster som finns. Eftersom avhandlingen handlar om ensamkommande flyktingbarn används Wirsén (2017) flitigt som källa. Han har beskrivit hur olika anknytningsmönster kan se ut för ensamkommande flyktingbarn, hur boendepersonal kan se beteendemönster och huruvida barnen söker kontakt till personalen eller inte. När barn har en tidigare trygg anknytning till en vuxen kommer barnen med hög sannolikhet ha lättare att anpassa sig och skapa nya relationer till vuxna på familjegrupphem. Barn med otrygg ambivalent anknytning eller desorienterad anknytning kan vara passiva och krävande. De saknar ofta en grundtillit till vuxna och reagerar starkt på motgångar. Barnen har sedan tidigare lärt sig att vuxna inte finns där och ger dem trygghet och bekräftar deras känslor. Det blir då svårt att knyta an till boendepersonal när de inte är vana vid att vuxna bryr sig och finns där. (Wirsén, 2018.)

Tidigare forskning visar att barn med en tidigare otrygg anknytning kan ändra sitt anknytningsmönster och skapa ett tryggt anknytningsmönster om de kommer i kontakt med nya trygga vuxna och skapar en relation till dem. Detta beror på att människans inre arbetsmodeller är dynamiska, flexibla och uppdateras konstant. (Juang m.fl., 2018.)

En annan studie (van Ee, Kleber, Jongmans, Moreen & Out, 2016) förklarar att barn

med otryggt- eller desorienterat anknytningsmönster kan ha skapat sådana anknytningsmönster till följd av föräldrar som lider av PTSD eller trauma. Det betyder att barnen kunde ha haft en trygg anknytning till sina föräldrar om deras livssituation inte hade formats av krig, våld, svält eller andra svåra händelser. Forskningen lyfter fram vikten av vidare forskning inom ämnet och att professionella som arbetar med flyktingbarn bör ha i åtanke att barnen kan ha vårdats av föräldrar med PTSD eller svåra trauman.

Det andra huvudkapitlet i den teoretiska referensramen handlar om trygghet. Trygghet är ett av de viktigaste kriterierna som hör till de egenskaper en människa bör ha för att kunna fungera. (Wahlström, 2008.) Det är viktigt att komma ihåg att flyktingbarn ofta har förlorat grundtilliten och att de kan ha tvingats in i en vuxenroll under sin tid i sitt hemland och under flykten till det nya landet. Dessa barn kan med tiden komma att befinna sig på en barnsligare och lägre nivå än sin egentliga ålders- och utvecklingsnivå när de bosatt sig i det nya landet. När detta inträffar betyder det att barnen har regredierat. Regressionen är dock övergående och det är ingen idé att träna färdigheter med barnen i det stadiet eftersom det kan försvåra och pressa barnen ytterligare. Det bästa sättet att hjälpa barn som regredierat är att de vuxna skapar en trygg och stabil närvaro. (Fahrman, 2008.)

Det finns många faktorer som bidrar till trygghet för ensamkommande flyktingbarn men jag valde att lyfta fram de faktorer som är mest centrala enligt tidigare forskning samt litteratur. Eftersom avhandlingen fokuserar på anknytning och trygghet som skapas för barnen som nyanlända har jag lyft fram vilka faktorer som är viktiga den första tiden på familjegrupphem. De faktorer som främjar trygghet som beskrivs i den teoretiska referensramen är; den vuxnes roll, sociala nätverk, språk och skola.

Den vuxnes roll syftar på personalen som arbetar med flyktingbarnen på familjegrupphem. Under den första tiden på ett boende är de ensamkommande i ett stort behov av praktiskt, emotionellt och socialt stöd samt omsorg. Det är de tidiga erfarenheterna av möten med personal, socialarbetare och andra professionella som sätter grunden för vilken bild samt förhållningssätt barnet får till det nya landet. (Wirsén, 2018.)

För att skapa en trygg miljö och trygga relationer mellan personal och barn på familjegrupphem är kommunikation, gränssättning, struktur och omsorg viktigt. Det

är ytterst viktigt att personalen är professionell. Det innebär att personalen bör skapa en miljö där omsorg, auktoritet samt trygghet inte förenas med maktkamp och konkurrens. När det kommer till gränssättning bör den skapas på ett sätt som inte baseras på maktmissbruk från personalens sida. (Wirsén,2018.)

Cajvert (2018) lyfter fram vikten av att skapa en stark allians mellan personal och barn. För att de ensamkommande flyktingbarnen skall få en trygg bas att utgå från bör en allians som bygger på tillit, trygghet och en känslomässig terapirelation mellan personal och barn. Barnens delaktighet är viktig inom alliansskapandet och genom att delta i gemensamma aktiviteter mellan personal och barn stärks alliansen. Aktiviteter som att träna tillsammans, gå på bio och dela vardagen främjar skapandet av människorelationer. Det är även genom olika aktiviteter som samtal mellan klient och personal blir mindre problematiserade och ett möte skapas som gynnar relationsutvecklingen mellan parterna.

I min egen undersökning lyfte respondenterna fram handledare som trygghet. De beskrev att de visste att det alltid fanns handledare på plats som de kunde vända sig till om de behövde hjälp med något eller om de ville prata. De beskrev även vikten av gemensamma aktiviteter men att det inte alltid behövdes program utan det räckte med att personalen fanns där och umgicks med barnen i hemmet. Det framkom under intervjuerna att barnen snabbt lärde sig vilka i personalen som genuint brydde sig och vilka som såg barnen mer som en arbetsuppgift. Flera av respondenterna betonade att det tar tid att skapa relationer till handledare. En respondent berättade att det är viktigt att personalen fokuserar på att lära känna barnen först och inte tar förgivet att de får ställa frågor och närma sig barnen som en sorts vän innan barnen först lärt känna handledaren. Det känns oäkta med vuxna som försöker för mycket.

Arnö (2017) anser att professionella som skall skapa en trygg relation till ensamkommande flyktingbarn för det första bör sänka ambitionen. Många som arbetar med dessa barn vill så väl och de vill vara duktiga i arbetet men då kan problemet bli att personalen tänker och planerar ur eget perspektiv. Det kan bli blockeringar i relationskapandet och barnets eget initiativtagande och motivation kan hämmas. Den grundläggande kontakten byggs inte upp genom att barn och personal hela tiden deltar i olika aktiviteter tillsammans. Vuxna som bara finns där när barnen själva vill ta kontakt, ser barnet, tar sig tid, bekräftar och tar barnet på allvar kommer att ha goda

förutsättningar till att skapa en god relation.

I en finländsk studie utförd av Björklund (2014) berättade ensamkommande flyktingbarn att de viktigaste vuxna i Finland var socialarbetare och boendepersonal. Respondenterna i undersökningen var tacksamma för personalen som hade funnits där för dem på boendet. Det fanns alltid någon att vända sig till om de inte ville vara ensamma och de fick alltid hjälp när de behövde. De saknade sina egna familjer men boendepersonalen var av stor betydelse i det nya hemlandet som fanns där för dem dagligen.

Språket är en trygghetsfaktor som är viktig för nyanlända ensamkommande flyktingbarn. Det är viktigt att en människa kan göra sig förstådd eftersom det skapar trygghet. (Möller, Petrini & Gustavsson, 2017.)

Personal som arbetar med ensamkommande flyktingbarn som inte ännu kan språket i det nya landet kan ändå försöka kommunicera genom att vara närvarande i samtalet, le, visa ansiktsuttryck och lyssna på barnet. Under barnets språkutveckling kan personalen hjälpa till att förenkla svåra byråkratiska ord. Genom att förenkla svåra kommer barnet att känna sig på en jämlik språklig nivå med den vuxne. Det är dock viktigt att komma ihåg att den vuxne inte bör använda sig av ett barnsligt språk eftersom barnet då kan känna sig förminskat. (Gusic, Gunge & Andersson, 2019.)

I min undersökning lyfte respondenterna fram språket som trygghetsfrämjande men de lyfte främst fram vikten av personal som pratade samma hemspråk som de själva. Fyra av sex respondenter berättade att det var tryggt med personal på familjegrupphemmet som kom från samma hemland och som pratade deras hemspråk. De handledare fungerade som brobyggare till finländsk personal som de med tiden vågade skapa relationer till genom personalen från samma hemland. Respondenterna berättade att språket är mycket viktigt att lära sig som nyanländ och att det tar tid. De lärde sig det nya språket främst på familjegrupphem och i skolan. Flera respondenter berättade att de fick ett stort stöd av handledare när det kom till skola och språkinläring. De poängterade att det är viktigt att barnen lär sig språk och fokuserar på skolgången. De respondenter som kom från länder med andra språk än vad någon i personalen pratade nämnde inte språket eftersom dessa respondenter kunde prata engelska tills de lärde sig svenska eller finska.

Min undersökning gjordes kvalitativt genom att intervjua sex respondenter som

kommit till Finland som ensamkommande flyktingbarn. Respondenterna kom till Finland i olika åldrar. Den respondent som var yngst var sex år när hen flyttade till familjegrupphem och den äldste var i femton års ålder. Respondenterna var både flickor och pojkar och några fick familjeåterförening under tiden de bodde på familjegrupphem medan andra bodde kvar tills de blev myndiga.

Respondenterna valdes ut för att jag skulle få fram olika perspektiv på anknytning och trygghet. Jag kan konstatera att vissa svar var likadana men det framkom även varierande svar.

Alla respondenter hade haft en trygg anknytning till åtminstone en vuxen före flykten till Finland. Det innebär att alla respondenter under sin uppväxt hade levt tillsammans med åtminstone en trygg vuxen. När man ser på resultatet för min undersökning hur dessa respondenter lyckats skapa goda relationer till nya vuxna, känt sig trygga på familjegrupphem och utvecklats i det nya hemlandet kan man undra hur undersökningsresultatet skulle sett ut om respondenterna haft en otrygg anknytning till vuxna före flykten. Det är en fråga som hör ihop med förslag på fortsatt forskning inom detta ämne.

De största orsakerna till varierande svar i undersökningen var åldersskillnader och könsskillnader. De respondenter som var under tio år som nyanlända beskriver relationsskapandet till handledare mer som en förälderlig relation. De äldre respondenterna som var i femton års ålder beskriver relationerna mer på en vänskaplig nivå. En orsak till att respondenterna beskrev relationerna som vänskaplig var för att de hade familjer i andra länder och hade antingen kontakt eller mindes tydligt sina egna föräldrar. De var även medvetna om möjligheten till familjeåterförening och såg familjegrupphemmet som en trygg plats att bo på så länge de väntade på sina egna familjer.

Variation inom personalgruppen lyftes fram som viktig i undersökningen. Respondenterna nämnde olika handledare som bidrog på olika sätt. Det visar att det är viktigt med en personal som består av olika åldrar, olika nationaliteter, kvinnor och män. Manliga respondenter berättade om manliga handledare som de kände att de direkt kunde lita på och som de gjorde olika aktiviteter med vilket skapade tillit och trygghet. Kvinnliga respondenter lyfte fram vikten av kvinnlig personal eftersom de kände att de inte kunde berätta allt för manliga handledare. Speciellt inte om den egna

kroppen, hygien och klädsel. Gemensamt lyfte alla respondenter fram vikten av personal som tar sig tid, bryr sig och som genuint vill arbeta på familjegrupphem.

Det framkom även som positivt att familjegrupphemmet uppmärksammade både finländska och utländska traditioner. Personalen och barnen firade till exempel midsommar, jul och eid vilket innebar att de uppmärksammade högtider från Finland men även eid som är en muslimsk högtid som barnen var vana vid från sina hemländer. Tack vare personal från andra länder tillreddes även maträtter som barnen kände igen från sina hemländer vilket var uppskattat. Speciellt den första tiden som nyanlända eftersom maten skiljer sig i Finland från barnens hemländer.

Att professionella intresserade sig för barnens tidigare livserfarenheter, kulturer och traditioner framkom även i en dansk studie. Genom att visa intresse för flyktingbarnens tidigare livserfarenheter och deras kulturarv bidrar det till en positiv utveckling för barnen och integrationen underlättas när barnen kan ta till sig en ny kultur samtidigt som de får behålla sin egen. (O'Toole Thomessen och Todd, 2018.)

I resultatdelens sista kapitel beskrevs faktorer som kunde leda till otrygghet för ensamkommande flyktingbarn. Respondenterna beskrev att det kunde vara otryggt med främmande personal och när personal slutade och ersattes av ny personal. Det var även otryggt med personal som kunde hota att kontakta släktingar om barnen hade gjort något fel. Det otrygga var att barnen kunde vara rädda för sina släktingar och det visste inte personalen om.

Wirsén (2017) beskriver att det är viktigt att personalen är professionell och undviker hot och maktmissbruk. Om barnet får uppleva maktkamp och fräckhet av oprofessionell boendepersonal är risken stor för att förakt slår rot tidigt från barnets sida. Har barnet sedan tidigare en dålig självbild leder det till att hen känner sig avvisad, otrygg, kränkt och i underläge. Ifall detta inträffar tidigt under barnets första tid i det nya landet tar det onödigt mycket energi av barnet och det tar länge för barnet att ändra sin negativa bild som skapats av det nya landet.

Otrygghet kunde också gälla den egna familjen. Respondenter beskrev att de ibland kände sig otrygga när de tänkte på sin egen familj som befann sig långt borta och fortfarande i fara. Arnö (2018) beskriver vikten av att så fort som möjligt försöka återskapa kontakten mellan barnen och deras vårdnadshavare eftersom det är en viktig roll i återhämtningsprocessen. Det är viktigt för hanteringen av påfrestande

livshändelser att barnen ges socialt stöd samt att man upprätthåller deras anknytningsband.

Slutligen kan jag konstatera att min teoretiska referensram samt resultatdelen svarar på mina tre forskningsfrågor och mitt syfte. Magistersavhandlingen förklarar vad anknytning betyder och hur anknytningsmönster ser ut för ensamkommande flyktingbarn. Trygghet för ensamkommande flyktingbarn beskrivs i den teoretiska referensramen och resultatdelens upplägg är likadant som teoridelen. Det vill säga att anknytning till personal och skapandet av relationer kommer före trygghet. De mest centrala resultaten är att alla respondenter har skapade en trygg anknytning till åtminstone en vuxen på familjegrupp och att relationerna såg olika ut beroende på respondenternas åldrar som nyanlända. Alla var eniga om att det tar tid att skapa relationer och trygghet i det nya landet med främmande vuxna och ett nytt språk. Relationsskapandet lyckas bäst när personal tar sig tid och finns där för barnen i vardagen. Personalbyten, oro kring den egna familjen samt främmande barn och vuxna kunde leda till otrygghet den första tiden som nyanländ. Det är dock positivt att det framkom fler faktorer som främjande trygghet än vad som hindrade. Alla respondenter anser att handledare är viktiga vuxna för dem också efter att de flyttat ut från familjegrupp. De har alla kontakt med en eller flera handledare än idag. Vissa har mer kontakt och behöver fortfarande stöd av handledare medan andra har telefonkontakt eller kontakt via sociala medier.

Som förslag till vidare forskning lyfter jag fram vikten av att utföra studier utifrån barnens egna perspektiv. Denna magisteravhandling lyfter fram vikten av anknytningsrelationer och trygghet för ensamkommande flyktingbarn. Barn som kommer till ett tryggt land skall få leka, utvecklas och växa i ett tryggt samhälle där faror som krig och våld inte existerar. När migrationspolitiken förändras och blir mer begränsad och regler kring åldersbestämning och utvisning blir mer skärpta blir det svårare för flyktingbarn att hoppas på att få uppleva den här typen av säkerhet. (Möller, Petrini och Gustavsson, 2017, s.198.) Med hopp om att migrationspolitiken och lagbestämmande faktiskt ser till barnens bästa anser jag att forskning kring ensamkommande flyktingbarns välbefinnande sett ur barnens perspektiv kan vara en stor hjälp för beslutfattande gällande dessa frågor.

Ett annat förslag är att följa rådet om mer forskning kring barn med otryggt ambivalent eller desorienterat anknytningsmönster på grund av föräldrar med PTSD eller trauma. Forskarna menar att professionella kan lättare förstå ensamkommande flyktingbarn som påvisar att de har otryggt anknytningsmönster sedan tidigare och stödja barnen på rätt sätt om de tar reda på orsakerna bakom anknytningsmönstren. (van Ee, Kleber, Jongmans, Moreen & Out, 2016.) I min studie hade alla respondenter haft en trygg anknytning till åtminstone en vuxen före flykten men som tidigare nämnts kunde framtida studier undersöka anknytning och trygghet för ensamkommande flyktingbarn med otrygg anknytning.

Litteratur

- Al-Baldawi, R. (2014). *Migration och anpassning – Den okända resan*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Angel, B., & Hjern, A. (2004.) *Att möta flyktingar*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Arbets- och näringsministeriet. Hämtad 1 februari 2019 från,
<https://tem.fi/sv/integration-av-invandrare>
- Arnö, S. (2018). *Barn på flykt*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Barnskyddslagen 13.4.2007/417 §6. Hämtad 13 november 2018, från
<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=barnskydd#L1P1>
- Björklund, K. (2014). ”*Haluun koulutusta, haluun työtä ja elämän Suomessa*” – *Yksintulleiden alaikäisten pakolaisten kotoutuminen Varsinais-Suomessa*. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Bell, J. (1995). *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Broberg, A., Risholm Mothander, P., Granqvist, P., & Ivarsson, T. (2006). *Anknytningsteori: Betydelsen av nära känslomässiga relationer*. Falkenberg: Natur & Kultur Akademisk.
- Broberg, A. Risholm Mothander, P. & Granqvist, P. & Ivarsson, T. (2008). *Anknytning i praktiken: Tillämpningar av anknytningsteorin*. Stockholm: Natur & kultur.
- Brunnberg, E., & Borg, R-M., & Fridström, C. (2011). *Ensamkommande flyktingbarn – en forskningsöversikt*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Cajvert, L. (2018). *Att möta människor i trauma- om ensamkommande unga*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Eriksson, K. (2018). *Vårdvetenskap – Vetenskap om vårdandet om det tidlösa i tiden*. Stockholm: Liber AB.

Fälldin, K. & Strand, G. (2010). *Ensamkommande barn och ungdomar*. Stockholm: Natur & Kultur.

Grenness, T. (2004). *Hur kan du veta om något är sant?* Malmö: Liber AB.

Hejlskov Elvén, B., Nötesjö, G., Moen, C., Rova, E., & Sjögren, A. (2017). *Beteendeproblem inom HVB- och ungdomsvård: Lågaffektivt bemötande och konflikthantering*. Stockholm: Natur & Kultur.

Hellberg, A. (2018). Traumamedveten omsorg – att möta barn som varit med om svåra påfrestningar och trauma. *Rädda barnen*. Hämtad 3 november 2019 från, https://www.raddabarnen.se/globalassets/dokument/rad--kunskap/arbetar-for-barn/tmo/rb_tmo_2018_a5_22nov_k1.pdf

Infopankki. (u.å). Hämtad 3 januari 2019 från, <https://www.infofinland.fi/sv/livet-i-finland/som-invandrare-i-finland/integration-i-finland>

Inrikesministeriet. (u.å). *Asylskökande och flyktingar*. Hämtad 2 mars 2019 från, <https://intermin.fi/sv/ansvarsomraden/migration/asylsokande-och-flyktingar>

Jacobsen, D I. (2017). *Hur genomför man undersökningar? Introduktion till samhällsvetenskapliga metoder*. Lund: Studentlitteratur AB.

Jahanmahan, F. & Bunar, J. (2018). Ensamkommande barn på flykt – berättelse om flyktingskap, interaktioner och resilens. *Socialvetenskaplig tidsskrift*, 25(1), 47 - 55. Hämtad 2 mars 2019 från, <http://etikkommissionenisverige.se/wp-content/uploads/2018/11/Ensamkommande-barn-pa-flykt.pdf>

Juang, L., Simpson, J., Lee, R., Rothman, A., Titzmann, P., Schachner, M., . . . Betch, C. (2018). Using attachment and relational perspectives to understand adaption and resilience among immigrant and refugee youth. *American psychologist*, 73(6), 797 - 811. Hämtad 1 mars 2019 från, <http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.vasa.abo.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=6ade816c-709f-43bd-af9d-2d5b7d37c61b%40sessionmgr4010>

Langh, S & Wirén, V. (2018). Migrationsverket får hård kritik för sitt sätt att tolka lagen. *Svenska yle*. Hämtad 3 februari 2019 från, <https://svenska.yle.fi/artikel/2018/04/04/migrationsverket-far-hard-kritik-for-sitt-satt-att-tolka-lagen>

- Lantz, A. (2013). *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Lind, R. (2014). *Vidga vetandet – en introduktion till samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Milerad, J., & Lindgren, C. (2014). *Evidensbaserad elevhälsa*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Migrationsinfo. (2019). *Flyktingar i världen*. Hämtad 2 februari 2019 från, <https://www.migrationsinfo.se/migration/varlden/flyktingar-i-varlden/>
- Migrationsverket. (2018). *Statistik för 2017*. Hämtad 12 januari 2019 från, https://migri.fi/sv/artikeln/-/asset_publisher/vuoden-2017-tilastot-turvapaikanhakijoita-selvasti-edellisvuosia-vahemman-ensimmais-hakemuksen-jatti-reilut-2-100-hakijaa
- Mohamed, T & Thomas, M. (2017). The mental health and psychological well-being of refugee children and young people: an exploration of risk, resilience and protective factors. *Educational Psychology in Practice*, 33(3), 249 - 263. Hämtad 2 mars 2019 från, <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.vasa.abo.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=6d78c640-9aa2-4c6b-9f5d-113a16a081d7%40sessionmgr102>
- O'Toole Thomessen, S A., & Todd, B K. (2018). How do refugee children experience their new situation in England and Denmark? Implications for educational policy and practice. *Children and youth services review* 85, 228 - 238. Hämtad 2 mars 2019 från, https://ac-els-cdn-com.ezproxy.vasa.abo.fi/S0190740917307491/1-s2.0-S0190740917307491-main.pdf?_tid=837498b2-a03e-4da2-8b98-b83b04e26c24&acdnat=1551538088_6484383a08b0e8f4fe271777d73ea268
- Pellas, R. (2018.) Verksamheten på Oravais flyktingförläggning skärs ner. *Svenska yle*. Hämtad 3 februari 2019 från, <https://svenska.yle.fi/artikel/2018/08/09/verksamheten-pa-oravais-flyktingforlaggning-skars-ner>
- Rösare, P. (2015). *Det gäller barnen: Barn och unga på skyddat boende*. Finland: Premiss.

Sverige för UNHCR. (2017). *Årsrapport 2017*. Hämtad 15 januari 2019 från, https://sverigeforunhcr.se/sites/default/files/media/arsredovisning2017_unhcr_web.pdf

Utlänningslagen 30.4.2004/301 §6. Hämtad den 13 november 2018, från <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2004/20040301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=utl%C3%A4nningslagen>

Van Ee, E., Kleber, J.R., Jongmans, J.M., Moreen, T.M.T. & Out, D. (2016). Parental PTSD, adverse parenting and child attachment in a refugee sample. *Attachment and human development*. Vol 18, NO 3, 273-291. Hämtad 3 november 2019 från, <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.vasa.abo.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=7&sid=5eaae38e-639e-4902-886e-c8ae6a41af30%40pdv-v-sessmgr06>

Varvin, S. (2017). *Flykt och exil*. Tallin: Göteborgs psykoterapi institut.

Vörå kommun. Hämtad den 15 november 2018, från <https://www.vora.fi/invandring-och-integration/ett-asylarendes-gang>

Wahlström, G. (2008.) *Gruppen som grogrund*. Eskilstuna: Bording AB.

Wirsén, C-P. (2017.) *Världens längsta resa: om ensamkommande unga i Sverige*. Litauen: Baltoprint.

BILAGA 1

Samtyckesblankett svenska

Denna undersökning används i min pro gradu – avhandling som jag skriver för att få min magisterexamen inom socialpolitik vid Åbo Akademi i Vasa. Avhandlingens rubrik är ”Ensamkommande flyktingbarns välbefinnande – sett ur ett anknytnings-och trygghetsperspektiv”.

Jag kommer att intervjua personer som kommit som ensamkommande flyktingbarn och bott på ett familjegrupphem i Finland. Under intervjutillfället får respondenten teman och frågor att svara på angående anknytning och trygghet. Svaren får vara fritt formulerade och finns det frågor som respondenten inte vill svara på eller om det upplevs som känsligt får hen välja att inte svara eller avbryta intervjun.

Intervjuerna kommer att spelas in. När resultaten är klara kommer allt insamlat material att förstöras och det är endast jag som kommer att se på intervjumaterialet. De personer som blir intervjuade kommer att vara anonyma vilket innebär att ingen som läser min avhandling kommer att känna igen de personer som medverkat i intervjun.

Syftet med undersökningen är att ta reda på hur ensamkommande flyktingbarns anknytning till personal på ett familjegrupphem har fungerat. Undersökningen kommer även fokusera på trygghet. Ett mål är att ta reda på vilka faktorer som främjar samt hindrar trygghet för ett ensamkommande flyktingbarn under den första tiden som nyanländ till ett familjegrupphem.

Forskningsfrågorna är:

1. Hur ser anknytningsrelationen mellan personal och barn på ett familjegrupphem för ensamkommande flyktingbarn ut?
2. Vilken betydelse har personalen för det ensamkommande flyktingbarnet med tanke på trygghet?
3. Vilka faktorer främjar samt hindrar trygghet för ett ensamkommande flyktingbarn?

Jag godkänner att mina intervjusvar används i studien.

Underteckning _____

Terése Backlund

BILAGA 2

Samtyckesblankett finska

Tätä kyselyä käytetään pro gradu tutkielmassani sosiaalipolitiikan maisterintentissä Turun Akatemiassa Vaasassa. Tutkielman otsikko on ” *Yksin tulleiden pakolaislasten hyvinvointi-yhteyden ja turvallisuuden näkökulmasta*”.

Tulen haastattelemaan yksin tulleita pakolaislapsia jotka ovat asuneet perheyhteisössä Suomessa. Haastattelutilaisuudessa vastaaja saa teeman sekä kysymyksiä jotka liittyvät --- ja turvallisuuden. Vastaukset saavat olla vapaasti muotoiltuja, jos on kysymyksiä joihin vastaaja ei halua vastata tai jos tuntuu arkaluontoiselta saa hän vlita olla vastaamatta tai lopettaa haastattelun.

Haastattelut nauhoitetaan. Kun kyselyn vastaukset ovat valmiit, kaikki kerätty materiaali tuhotaan ja ainoastaan minä tulen näkemään haastattelumateriaalin. Haastateltavat henkilöt tulee olemaan nimettömiä mikä tarkoittaa että kukaan joka lukee tutkielmani tunnista henkilöitä jotka ovat osallistuneet kyselyyn.

Tutkumuksen tarkoitus on selvittää miten yksin tulleiden pakolaislasten yhteys henkilöstööm perheyhteisössä on toiminut. Kysely keskittyy myös turvallisuudentunteeseen. Yksi tavoite on selvittää mitkä tekijät edistää tai ehkäisee turvallisuudentunnetta yksin tulevan pakolaislapsen ensimmäisinä päivinä perheyhteisössä.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Miltä näyttää henkilöstön ja lasten suhde perheyhteisössä+
2. Mikä merkitys henkilöstöllä on yksin tulevalle pakolaislapselle turvallisuudentuntemuksen kannalta?
3. Mitkä tekijät edistävät tai ehkäisevät turvallisuudentunnetta yksin tulevalle pakolaislapselle?

Suostun siihen että minun vastaukset käytetään tutkielmassa.

Allekirjoitus_____

BILAGA 3

Intervjuguide svenska

Bakgrund

1. Från vilket land kommer du?
2. Hur gammal var du när du lämnade dina familjemedlemmar?
3. Hade du någon trygg vuxen under din uppväxt innan du kom till Finland?
4. Hur gammal var du när du flyttade till ett familjegrupphem?
5. Hur många år bodde du på familjegrupphemmet?
6. Fick du familjeåterförening?

Anknytning

1. Berätta om dina relationer till en eller flera vuxna på familjegrupphemmet.
2. Vad gjorde de vuxna som gjorde att du knöt an till just dem?
3. Fanns det andra vuxna personer utanför familjegrupphemmet? Berätta.

Trygghet

1. Vad gjorde så att du kände dig trygg på familjegrupphemmet den första tiden?
2. Vad gjorde så att du kände dig otrygg på familjegrupphemmet?
3. Fanns det annat utanför familjegrupphemmet som ökade din trygghetskänsla?

Avslutning

1. Berätta om du har kontakt till någon vuxen som arbetade på familjegrupphemmet idag.
2. När du ser tillbaka på din tid på familjegrupphemmet: vilka råd skulle du ge idag till personalen när det gäller att skapa en trygghet och goda relationer till barnen?

BILAGA 4

Intervjuguide finska

Tausta:

1. Mistä maasta tulet?
2. Kuinka vanha olit kun jätit perhejäsenesi?
3. Oliko sinulla joku turvallinen aikuinen kasvatuksen aikana ennen Suomeen tuloasi?
4. Minkä ikäinen olit kun muutit?
5. Montako vuotta asuit perheyhteisössä?
6. Saitko perheen yhdistämistä?

Yhteys:

1. Kerro yhteyksistä yhteen tai useaan henkilöön perheyhteisössä/perhekodissa
2. Mitä aikuiset tekivät jotta kiinnuyit heihin?
3. Oliko muita tärkeitä aikuisia perheyhteisön ulkopuolella?

Turvallisuudentunne/turvallisuus

1. Mikä perheyhteisössä/perhekodissa ensin alkuun antoi sinulle turvallisuudentunteen?
2. Mikä sai sinut tuntemaan turvattomuutta?
3. Oliko muita tekijöitä perheyhteisön/perhekodin ulkopuolella jotka lisäsivät turvallisuudentunnettasi?

Päätösosa

1. Pidätkö vielä yhteyttä aikuiseen joka työskentelee/työskenteli perhekodissa?
2. Kun katsot aikaasi perhekodissa niin mitä neuvoja antaisit henkilökunnalle luodessa turvallisuudentunnetta sekä hyviä suhteita lapsiin?